Voorwoord

Auteur: Frank Saris

Als Vogelwerkgroep zijn we goed bezig, vinden we. Veel van de voor 2018 afgesproken activiteiten zijn met succes afgerond. Toch waren we niet helemaal tevreden. Wekelijks kwamen er via één van de vele kanalen verzoeken binnen om een bepaalde nieuwe actie te starten, te ondersteunen of publiciteit te geven. We merkten dan regelmatig dat we steeds een beroep moeten/mogen doen op het kleine groepje bekende actievelingen.

Van de andere kant hoorden we regelmatig dat er VWG-leden zijn die wel eens meer met ervaren vogelaars willen meelopen, om hun soortenkennis bij te spijkeren, maar ook om in het veld meer te begrijpen hoe vogels beschermen in de praktijk werkt en wat je er aan zou kunnen doen of hoe je zou kunnen helpen. Dat hadden we afgelopen jaar al in gang willen zetten, maar dat wordt nu dus 2019.

De VWG heeft gelukkig heel veel kwaliteiten en prachtige netwerken; daar liggen in feite geen beperkingen. Het is vooral een zaak hoe die te bereiken en te ontsluiten. Daar hebben we in 2018 op verschillende manieren vorm aan gegeven, soms geslaagd, soms minder. Tijdens de vorige ALV werd ons als positieve boodschap meegegeven om vooral tevreden te zijn met wat er wél allemaal goed loopt.

Een kleine greep hieruit in het concept jaarverslag. Vooral voor de geschiedschrijving; het verslag zal de komende tijd nog worden aangevuld en in definitieve vorm op de website worden geplaatst. Dit jaar willen we overigens toe naar een ander soort jaarverslag, waarbij we via website en sociale media willen proberen de activiteiten up te date onder de aandacht te houden, met op regelmatige momenten een ijkpunt met elkaar.

Dank voor alle enthousiaste steun!

Namens het bestuur, Frank Saris, voorzitter.

Herinrichting Millingerwaard: een kleine tussenbalans

Auteur: Luc Oteman

In 2011 kwam ik in Kekerdom wonen en sindsdien volg ik de ontwikkelingen in de Millingerwaard, mijn spreekwoordelijke achtertuin, letterlijk op de voet. In het kader van het project Ruimte voor de Rivier werd in 2013 gestart met de herinrichting van dit fascinerende Natura 2000-gebied en zag ik de polder, zoals de lokale bewoners het noemen, ingrijpend veranderen. Eind 2020 moet dit project afgerond zijn en dan zullen de grote gravers, die dan meer dan vijf miljoen kubieke meter grond hebben verzet, zich tot opluchting van veel lokale bewoners en natuurliefhebbers definitief terugtrekken.

De hoofdgeul, stroombaangeul en kwelvingers zijn gegraven en de beoogde hoogwaterveiligheid - een waterstandsdaling van 6 cm bij hoogwater - is inmiddels gewaarborgd. Wat nog aan werkzaamheden rest, is de zandwinning door de aannemerscombinatie in het oostelijk deel van de Millingerwaard en na voltooiing daarvan het terugstorten van de grond die tijdelijk is opgeslagen in de zogenaamde omputlocaties, waaronder de oude zandwinplas ten zuiden van de Millinger Theetuinen. Met dat laatste wordt na de zomervakantie gestart. Ook zullen de punten van de schiereilanden tussen de kwelgeulen op last van Rijkswaterstaat nog van bos worden ontdaan. De Millingerwaard heeft door de herinrichting ontegenzeggelijk meer allure gekregen. Nieuwe, fraaie zichtlijnen zijn ontstaan in het verlengde van de gegraven kwelvingers en de stroombaangeul.

Nadat op 1 maart 2017 de Beijer BV definitief naar Dodewaard was verhuisd, werden de laatste gebouwen gesloopt, werd het hele terrein gesaneerd en kon ook de oude toegangsweg worden afgegraven. Zo kon voor de natuur een aanzienlijke terreinwinst worden geboekt. Hoewel de afwerking van het terrein nog kaal en niet overal even fraai oogt, werd in 2018 al direct de extreem zeldzame Stijve Wolfsmelk vastgesteld. Als industrieel monument werden van de voormalige steenfabriek van Terwindt & Arntz de oude schoorsteen en de enorme overkapping van de steenoven behouden, maar deze zullen niet worden onderhouden. Als er straks alleen een kaal skelet overblijft, kun je je afvragen: waarom dan niet gelijk gesloopt? Nu is de overkapping vanwege losliggende en kapotte dakpannen, die inderdaad bij de laatste storm met tientallen naar beneden kwamen, helaas op zeer ruime afstand door een lelijk hoog rasterwerk beveiligd. Onder de kap werd vervangende woonruimte voor de hier huizende Gewone Dwergvleermuizen gecreëerd, afgedekt met een hoop aarde en voorzien van een stalen deur met een brievenbusgleuf.

In de plaats van de hooggelegen oude toegangsweg naar de Beijer is een robuuste dam van basaltblokken in de hoofdgeul aangelegd op 8,2 meter boven NAP, om te voorkomen dat bij lage waterstanden de geulen en kwelvingers helemaal zouden leeglopen in de Waal. Vanaf een waterstand van 8,95 meter bij Lobith stroomt deze drempel over en loopt het rivierwater de Millingerwaard in. Beneden deze waterstand is zo een nieuwe en populaire wandel- en fietsmogelijkheid ontstaan in dit voorheen ontoegankelijke deel, vanaf de theetuinen via het Millingerduin naar de dijk bij Kekerdom. Dat compenseert het doorsnijden van enkele wandelpaden door de hoofdgeul en de nieuw gegraven kwelvingers in het centrale deel van de waard, waar enkele nauwelijks betreden schiereilanden een vrijstaat

voor de Bevers zijn geworden. Met ruim dertig exemplaren is de Beverstand al jaren stabiel.

Voorheen liepen Kekerdomse Waard en Millingerwaard pas vol bij waterstanden vanaf 14,40 meter bij Lobith, als vanuit de Kaliwaal de toegangsweg naar de Beijer overstroomde. Het wegvallen van deze barrière zorgt er nu voor dat bij veel lagere waterstanden de waard grotendeels overstroomt. Van eind december tot begin februari van 2018 werd de Millingerwaard door Staatsbosbeheer al vanaf een waterstand van 12,50 bij Lobith voor publiek afgesloten om de Koniks, Galloways en de wilde fauna rust te gunnen. Alleen enkele kades en de hoger gelegen delen in het noorden, zoals de Waiboerweg, Klaverland, het Millingerduin en het voormalige terrein van de Beijer, bleven droog.

Anderzijds zorgen de nieuw gegraven geulen bij lagere waterstanden juist voor wegzijging uit het belendende zachthoutooibos, dat nu in tegenstelling tot vroeger in de zomermaanden verregaand droogvalt. Een van de effecten is meer betreding door de grote grazers en recreanten.

In het zuidelijk deel van Millingerwaard en Kekerdomse Waard zijn de bestaande kades opgehoogd tot 12 meter boven NAP om al te grote dynamiek in de waterstand van de zogenaamde Oude Waal te voorkomen. Dat is beter voor de kwetsbare flora in deze oude rivierarm en het scheelt in kwel onder de landerijen en huizen in Kekerdom. Toch hadden veel inwoners van Kekerdom na het winterhoogwater van 2018 nog maanden last van vochtproblemen.

In het oosten van de Millingerwaard werd na een jarenlange lobby door inwoners van Kekerdom, met de helaas in 2017 overleden Kees Nuijten als grote voorvechter, een wandeldam in de stroombaangeul aangelegd op een hoogte van ongeveer 8,50 meter NAP. Deze biedt met ingang van 2019 een extra wandelmogelijkheid voor een rondje bij waterstanden lager dan 9 meter bij Lobith.

De broedvogels van de Millingerwaard

Er is niet zomaar een verband te leggen tussen de herinrichting in de Millingerwaard en veranderingen in de broedvogelstand. Daarvoor zijn er teveel andere factoren die een rol spelen, denk alleen al aan wisselende klimaatomstandigheden zowel in Nederland als in de overwinteringsgebieden. Daarnaast sluit de trend bij sommige broedvogels aan bij een landelijke trend zoals die naar voren komt in de resultaten van de recent verschenen Vogelatlas van Nederland van SOVON.

In de tabel op de volgende pagina is het verloop weergegeven in de aantallen geïnventariseerde territoria van enkele interessante soorten van 2012 tot en met 2018. Bron: jaarlijks BMP (Broedvogel Monitoring Project) van SOVON, dat in de Millingerwaard door een vijftal vrijwilligers wordt uitgevoerd.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Veldleeuwerik	17	11	11	13	13	9	7
Kleine Karekiet	35	21	31	48	66	29	15
Koekoek	8	5	8	6	8	6	5
Grauwe Vliegenvanger	22	17	13	17	12	10	10
Zomertortel	23	13	10	7	9	4	6
Blauwborst	3	6	12	12	9	3	5
Gekraagde Roodstaart	13	11	7	4	7	12	12
Oeverzwaluw	20	71	235	200	141	191	20
Zwarte Stern	34	20	20	20	24	14	0

Grauwe Vliegenvanger en Zomertortel laten een gestage afname zien, maar dat past in de landelijke trend. Dat geldt ook voor de Veldleeuwerik, waarbij echter aangetekend moet worden dat in het oosten van de Millingerwaard vanaf 2015 veel grasland door ontgrondingswerkzaamheden niet meer als biotoop beschikbaar is. De Gekraagde Roodstaart echter herstelde zich juist van een dip tussen 2014 en 2016. De Kleine Karekiet is volgens de atlas landelijk stabiel maar vertoont in de Millingerwaard net als de Blauwborst een grillig verloop met een scherpe afname in 2017 en 2018. In de laatste twee jaren werden stukjes rietmoeras vergraven bij de kijkhut en naast de Millingerhof. De Koekoek, die landelijk onder druk staat en waarvoor de Kleine Karekiet een belangrijke waardvogel is, handhaaft zich juist redelijk.

Bij twee soorten durf ik wat stelliger een relatie met de werkzaamheden te leggen: de Oeverzwaluw en de Zwarte Stern. De Oeverzwaluw is aangewezen op al dan niet kunstmatig gegraven steile oevers. In sommige jaren werd daarvoor gezorgd, zoals van 2014 tot en met 2017. De in 2017 afgewerkte noordoever van de hoofdgeul bij de Beijer verruigde en is gaan afbrokkelen, wat deze locatie in 2018 voor Oeverzwaluwen ongeschikt maakte. Dat resulteerde in een dieptepunt van slechts twintig territoria in 2018. De meeste broedgevallen, gelegen bij de inlaat van de duiker onder de weg naar de theetuinen, mislukten bovendien door instorting na een klein hoogwatergolfje half mei.

Voor de Zwarte Stern worden jaarlijks 25 nestvlotten geplaatst bij de vogelkijkhut. Voorafgaand aan het laatste broedseizoen werden in de stroombaangeul de laatste restanten rietmoeras verwijderd, waardoor de nestvlotten aan het open water van de stroombaangeul kwamen te liggen. Ook voeren gedurende het hele seizoen de baggeraars hier in een bootje dagelijks op en neer naar de zandzuiger. Zwarte Sterns waren in 2018 weliswaar gedurende het hele broedseizoen rondom de nestvlotten aanwezig, maar geen enkel nestvlot werd betrokken. Op de Oude Waal en de Ooijse Graaf was wel een goede bezetting van de nestvlotten. Dit jaar moet blijken of de afwezigheid eenmalig was, maar mogelijk moet in de Millingerwaard voor de nestvlotten naar een andere locatie worden gezocht.

Niet-broedvogels

Een ongekend lange, hete en vooral droge zomer zorgde voor extreem lage waterstanden op de Waal. Verzakkende funderingen veroorzaakten scheuren in diverse Kekerdomse gevels en in de Millingerwaard droogden de kwelvingers vrijwel op. Diverse Beverfamilies moesten tijdelijk ander onderkomen zoeken,

maar tegenover de kijkhut pleisterden in 2018 grotere aantallen Lepelaars dan in de voorgaande jaren. Dat geldt ook voor de Grote Zilverreigers die elkaar in augustus en september met tientallen tegelijk, soms samen met de Lepelaars, op de oevers van de geulen verdrongen. Het zakkende water liet blijkbaar vis en andere voedsel in overvloed achter. Mogelijk als gevolg van het grotendeels droogvallen van de Millingerhof was de slaapplaats van Grote Zilverreiger en Aalscholver hier afgelopen najaar en begin van de winter echter bijna uitgestorven. Terwijl de naburige slaapplaats in de Leuthse visvijvers al in augustus en september met 112 zilverreigers zeer goed gevuld was, bracht vrijwel geen enkele zilverreiger hier de nacht door. Ook de Aalscholvers lieten het massaal afweten en zij zochten hun heil waarschijnlijk aan de overzijde van de Waal.

Iedere winter bivakkeren er wel enkele Brilduikers, Grote Zaagbekken en soms Nonnetjes in de Millingerwaard, meestal slechts enkele exemplaren. Afgelopen december was de Grote Zaagbek echter met een nooit eerder waargenomen aantal van maximaal 31 stuks aanwezig op de oude zandwinplas. Deze massale aanwezigheid moet verband houden met het toegenomen voedselaanbod van deze voorheen diepe plas, waar in voorgaande jaren een paar miljoen kubieke meter grond in is gestort, afkomstig uit de gegraven

Zonsondergang boven de oude zandwinplas *Foto: Luc Oteman*

geulen en de nieuwe zandwinlocatie in het oostelijk deel van de Millingerwaard. Zo was er in september een massale nachtelijke trek van honderden Chinese Wolhandkrabben uit de droogvallende plas naar de hoofdgeul en verder richting Waal. Blijkbaar waren deze invasieve exoten tijdens het hoogwater van januari 2018 in groten getale tot in alle haarvaten van de Millingerwaard doorgedrongen.

Eerder al in 2018 tijdens de voorjaarstrek wisten veel vogels de verondieping van de oude zandwinplas zeer te smaken en foerageerden hier kortere of langere tijd. Zo pleisterde er een ongekend aantal van maximaal 56 Bergeenden en piekten vaste gasten als Kleine Plevier met maximaal 12 exemplaren op 7 en 11 mei en Oeverloper met maximaal 12 exemplaren op 14 mei. Maar wat vooral opviel was de diversiteit aan minder algemene steltlopers. In het recente verleden waren het de plasjes bij de Kaliwaal en de Erlecomse Waard die de meeste kans op leuke steltjes boden, maar in 2018 was voor het eerst de oude zandwinplas in de Millingerwaard de hotspot. Enkele weken lang schommelde de waterstand in de Rijn rond de 9 meter, overeenkomend met de hoogte van de nieuw aangelegde drempel bij de Beijer van 8,20 meter NAP. Dat leverde een plasdrassituatie op waarbij een groot deel van de gestorte grond nu eens droog viel dan weer net onderliep.

Op 26 april trapte Bram Ubels het bal af met de melding van een Rosse Grutto op de dorpsapp van de lokale vogelaars. De daaropvolgende drie weken streken nog vele reguliere en zeldzame steltlopers hier neer:

	26 apr	29 apr	4 mei	5 mei	6 mei	7 mei	8 mei	10 mei	12 mei	13 mei	14 mei	15 mei	16 mei
Rosse grutto	1												
Krombekstrand-loper		1							1	1			
bontbekplevier			1	1	1	2	3	1		5	6		2
kemphaan		1		4	11					1	1		
bosruiter				1	6	10	12			8	8		1
groenpootruiter	2			3	1	2	3	1	1	1	1		
Temmicks strand-loper					4		5		1				
Bonte strandloper					1								5
Kluut					1	1	3	1					
Zilverplevier									2	1	1	1	
kleine strandloper													1
tureluur						1			1	1	2	6	2

Bron: waarneming.nl

Na 16 mei was de pret voorbij: een bescheiden hoogwatergolfje overschreed de drempel bij de Beijer en alle zandplaten liepen onder. Daarbij gingen nesten verloren van Kleine Plevier, Visdief en ook mislukte een broedpoging van een paartje Kluten.

Wat het voorjaar van 2019 aan hopelijk gunstige waterstanden met nieuwe verrassingen op de oude zandwinplas in petto heeft, is nog afwachten. Daarna zal de koek op zijn, want volgens het ontwerpbesluit uit 2012 moet alle tijdelijk in de plas opgeslagen grond omgeput worden naar de huidige zandwinlocatie. Daar blijft alleen de stroombaangeul als open water gehandhaafd. Het is te hopen dat er bij de afronding van de herinrichting nog ruimte is om ecologische verbeteringen aan te brengen. Zo ligt er nog de studie van studenten van Hall Larenstein om een of meer eilanden te creëren door een schiereiland tussen de kwelvingers door te steken. Zie ook Mourik 2018-2. Het zou zonde zijn om de oude zandwinplas domweg helemaal leeg te zuigen en terug te transformeren naar de suffe diepe plas van weleer.

Struinkaart Millingerwaard
Copyright: Alphons van Winden en Peter Veldt
(1) Dam naar de Beijer
(2) Overkapping steenoven
(3) Oude zandwinplas
(4) Vogelkijkhuis
(5) Wandeldam
(6) Millingerhof

Scholeksters, Kleine Plevieren, Visdieven en Zwarte Roodstaarten binnen de bebouwde kom van Wijchen

Auteur: Marc de Bont

Inleiding

In november 2017 ben ik in Wijchen komen wonen. Al vroeg in het broedseizoen van 2018 viel het mij op dat ik regelmatig Scholeksters hoorde vanuit onze woning. Daarnaast wist ik van de afgelopen jaren dat er in elk geval één Scholeksterpaar broedde in het oostelijk deel van het nabijgelegen industrieterrein. Navraag bij Jordy Houkes leverde op dat er, van de afgelopen jaren, binnen de bebouwde kom geen aantallen bekend zijn van deze soort. Daarom besloot ik om een poging te wagen inzicht te krijgen in het aantal broedende Scholeksters binnen de bebouwde kom van Wijchen. Naast de Scholekster heb ik ook de Kleine Plevieren, Visdieven en Zwarte Roodstaarten in kaart gebracht.

Onderzoeksgebied

Ik heb een arbitraire grens getrokken om wat ik op de kaart zie als de bebouwde kom van Wijchen (Figuur 1). Hierbij heb ik ook het industrieterrein Bijsterhuizen meegenomen. In totaal is het gebied 1322 hectare groot.

Onderzoeksmethode

De telling bestond uit een aantal rondes per fiets, aangevuld met waarnemingen van andere actieve vogelaars uit Wijchen en omgeving en van een enkele inwoner uit het onderzoeksgebied. Hierdoor zijn er voor 26 data gegevens gebruikt. Zelf heb ik op 21 april, 02 mei, 04 mei en 01 juni vroege tellingen gedaan en op 28 mei deed ik een grote avondronde. Vanwege de grootte is nooit het gehele gebied in één telling bezocht. Gegevens van alle tellingen en de aanvullende waarnemingen zijn in het SOVON-programma voor BMP-telllingen ingevoerd. Dit programma is ook gebruikt voor het berekenen van het aantal territoria.

Voor de tellingen zijn dagen met mooi weer uitgekozen wat in 2018 niet moeilijk was. Het is een lang, droog en warm jaar geweest. Soms was het later in het seizoen zelfs te warm om overdag te gaan tellen.

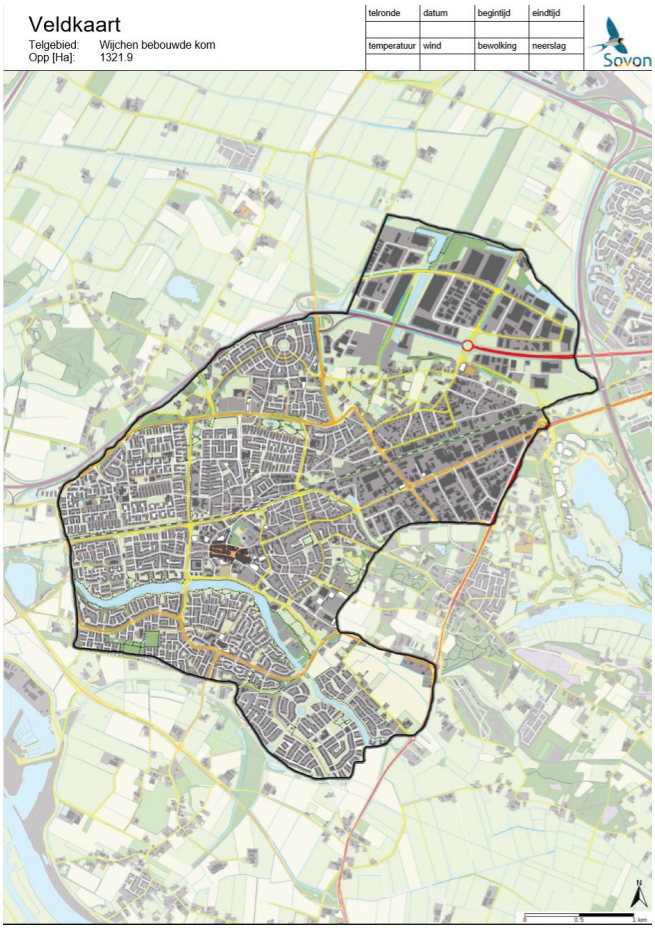

Figuur 1: Onderzoeksgebied

Resultaten

Van de Kleine Plevier is één territorium gevonden, van de Scholekster tien, van de Visdief één en van de Zwarte Roodstaart maar liefst 23. Per toeval zijn er ook nog twee territoria van Groene Specht en één van Steenuil gevonden, maar die zijn niet gebieddekkend onderzocht en worden dan ook niet in de bespreking meegenomen.

Kleine Plevier (1 territorium)

Binnen de grenzen van het industrieterrein Bijsterhuizen is net ten zuiden van de A326 op een braakliggend terrein een paartje gezien op 28 mei. Dit paartje werd in de avondronde van 1 juni nog teruggevonden. Bij latere bezoeken zijn de vogels niet meer gezien, maar de waarnemingen voldoen wel aan de criteria van SOVON om tot een territorium te komen. Dit deel van Bijsterhuizen zal in de toekomst zeker nog bebouwd gaan worden.

Scholekster (10 territoria)

Om deze soort begon het allemaal. Ik was benieuwd hoeveel Scholeksters binnen de bebouwde kom zouden broeden. Kijkende naar de verspreidingskaart valt op dat op één na alle territoria op het industrieterrein zijn vastgesteld. Uitzondering is het territorium dat is vastgesteld door Jordy Houkes in de wijk Wijchen-Zuid (territorium 10).

Het paar van territorium 1 heeft op het dak van het bedrijf GLS gebroed. De stip staat in het midden van het vastgestelde territorium en is dus niet de broedplaats. Medewerkers van het bedrijf vertelde me dat er een jong dood onderaan het gebouw is gevonden. Dat heeft naar alle waarschijnlijkheid de sprong naar beneden niet overleefd. Een ander jong werd vliegvlug met de ouders gezien nabij een plas ten westen van het gebouw waar gebroed is.

Van territorium 2 lijkt het waarschijnlijk dat het paar daadwerkelijk op het gebouw heeft gebroed waar de stip staat. Mij is geen broedresultaat bekend van dit paar.

Van territorium 3 is het niet bekend waar er precies is gebroed en of er broedsucces is geweest.

Het paar van territorium 4 heeft gebroed nabij de rotonde op een dak en hiervan is bekend dat er in elk geval één jong vliegvlug is geworden.

Van territorium 5 is broeden vastgesteld op een nest op de grond in een ruig stuk achter het industrieterrein. Hier zijn geen jongen waargenomen.

Van territorium 6 is het voeren van jonge pullen op een dak gezien. Twee vliegvlugge jongen werden later teruggezien aan de westkant van de Einsteinstraat. De jongen zaten helemaal in de rand van een klein grasveld, schuilend onder de heg van het woonhuis dat daar staat.

Ook van territorium 7 is de precieze broedplaats niet gevonden en het is niet bekend of het echt tot broeden is gekomen. Er was in die hoek de nodige bouwactiviteit en er werd een soort fancy fair gehouden tijdens het broedseizoen. Er zijn geen jongen waargenomen.

Van territorium 8 is het niet helemaal zeker waar ze gebroed hebben. De bewoonster van het woonhuis waar het ouderpaar met drie jongen in de tuin liep, wist te vertellen dat dit paar er al ongeveer vijf jaar broedt, waarschijnlijk op het eerste grote dak ten westen van hun woonhuis. Dit laatste had ik gezien het gedrag ook aangenomen, maar het is niet met zekerheid vastgesteld. Wel heb ik afleidingsgedrag gezien en alarm in de tijd dat de jongen rondliepen. De jongen zelf heb ik niet te zien gekregen. De bewoonster vertelde dat geen van de jongen vliegvlug is geworden. Ze zouden “door Eksters” zijn gepredeerd en “niet door katten”.

Figuur 2: Route MUS-tellingen P. Hermens

Figuur 3: Scholekster

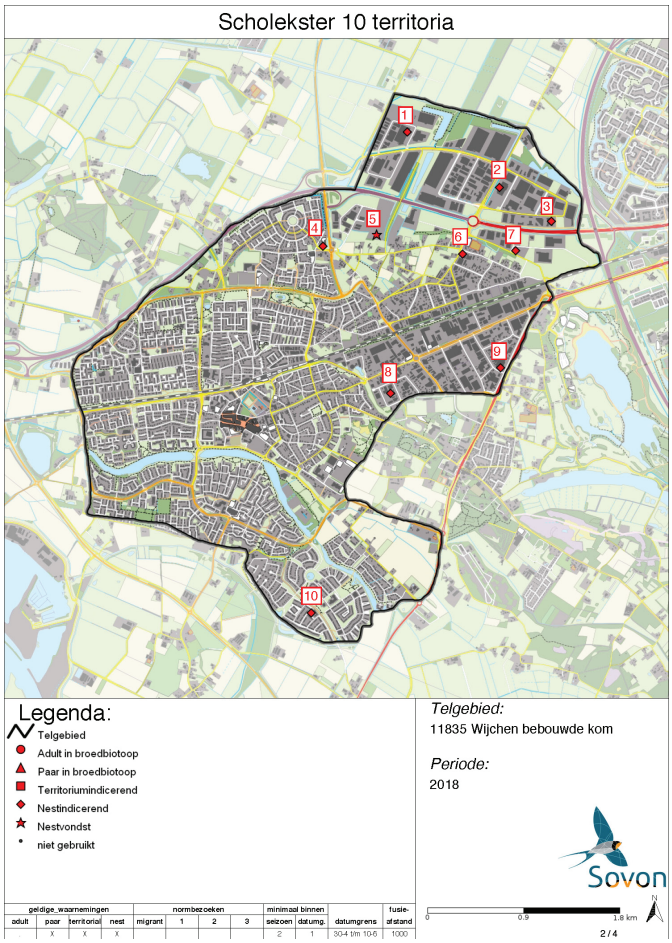

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen				
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens		fusie-afstand
	X	X	X					2	1	30-4 t/m 10-6		1000

Figuur 4: Visdief

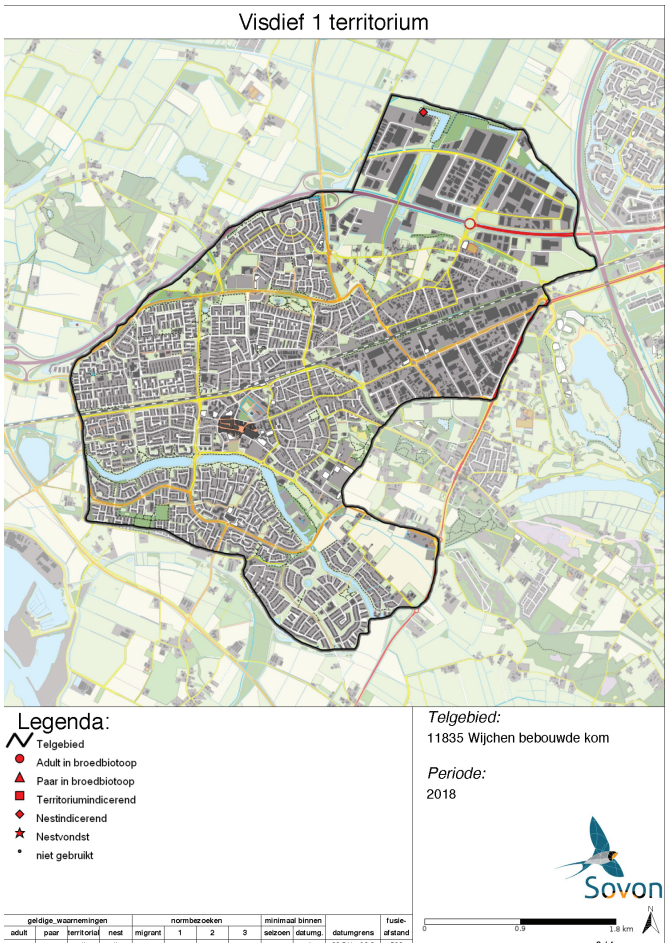

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen				
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens		fusie-afstand

Van territorium 9 is gezien dat één van de ouders met voer een dak op vloog. Daar moeten dus pullen gezeten hebben. Deze zijn later niet meer teruggevonden.
Van territorium 10 is niet bekend waar het paar precies heeft gebroed. Ook het broedresultaat is niet bekend. Wel zijn de oudervogels meerdere keren alarmerend op het dak van een appartementengebouw waargenomen.

Visdief (1 territorium)

Dit jaar is één paar vastgesteld dat gebroed heeft op het dak van GLS: het meest noordwestelijk gelegen gebouw binnen het telgebied. Dit paar heeft in elk geval twee jongen groot gekregen. Uit MUS-tellingen van Pieter Hermens blijkt dat hier vaker Visdieven hebben gebroed. Op 1 juli 2018 had hij vier adulte vogels vissend nabij GLS. Dus mogelijk hebben in dit jaar twee paren een broedpoging ondernomen, maar 'niet zeker beide op GLS'. Pieter heeft vanaf 2009 Visdieven in dit gebied gehad. Zie onderstaande tabel.

2007	geen waarneming	2013	1 paar, juv onb.
2008	geen waarneming	**2014**	2 paar, ten minste 2 juv
2009	1 adult	**2015**	geen waarnemingen
2010	1 adult	**2016**	2 paar, ten minste 2 juv
2011	1 paar, juv onb.	**2017**	1 paar, 2 juv
2012	niet geteld	**2018**	2 paar, ten minste 2 juv

In figuur 2 zijn de punten weergegeven waarop P. Hermens zijn MUS-tellingen uitvoert. Hieronder zijn alleen de aantallen van de tweede ronde (15 mei – 15 juni) weergegeven, omdat die binnen de datumgrenzen voor territoria van Scholeksters vallen. Het gaat hier om het aantal Scholeksters en niet om het aantal territoria. Het aantal valt lager uit dan met de territoriumkartering is vastgesteld, maar het geeft wel mooi weer dat de Scholekster binnen deze omgeving al langere tijd broedt.

2007	7	2013	10
2008	2	2014	14
2009	8	2015	7
2010	4	2016	6
2011	3	2017	6
2012	?	2018	8

Zwarte Roodstaart (23 territoria)

Vrijwel alle territoria zijn gebaseerd op zingende mannetjes. Opvallend op de kaart zijn de twee westelijke territoria. De meest westelijke komt vanuit aanvullende waarnemingen van Jurriën van Dijk en deze bevond zich in een woonwijk. De tweede komt van een eigen waarneming van een zingend mannetje dat op het dak van een supermarkt zat. Alle andere territoria zijn op het industrieterrein Bijsterhuizen vastgesteld. Er is niet gekeken naar broedresultaten.

Bespreking

Deze telling kan gezien worden als een nultelling. Er zijn wel anekdotische gegevens van eerdere jaren, maar er is niet eerder een soortgelijke inventarisatie uitgevoerd. Het aantal van tien territoria Scholeksters is behoorlijk te noemen. Het lijkt er echter op dat het broedsucces in de meeste gevallen niet erg groot is geweest. Kans op predatie in het stedelijk gebied is lager dan op het platteland, maar er zijn wel andere gevaren zoals het van de daken springen met kans op verwonding of doodgaan en het verkeer. Verder is van twee verschillende paren bekend geworden dat minimaal een van de jongen een poot heeft gebroken bij het verlaten van het dak. Schijnbaar kunnen jonge Scholeksters niet zo goed

vallen als bijvoorbeeld veel jonge eendjes en Nijlganzen.

Het is ook goed mogelijk dat de ouderparen het moeilijk hebben gehad met het vinden van voldoende voedsel door de aanhoudende droogte tijdens de jongenfase. Aangezien de ouders het voedsel voor de donsjongen zoeken en het dak op dragen, moet er in de directe omgeving van de jongen voldoende voedsel te vinden zijn. Bij het uitdrogen van de grond zal het moeilijker worden voor de oudervogels om de snavel erin te steken, maar ook zal het voedsel zich dieper in de grond terugtrekken.

Figuur 5: Zwarte Roodstaart

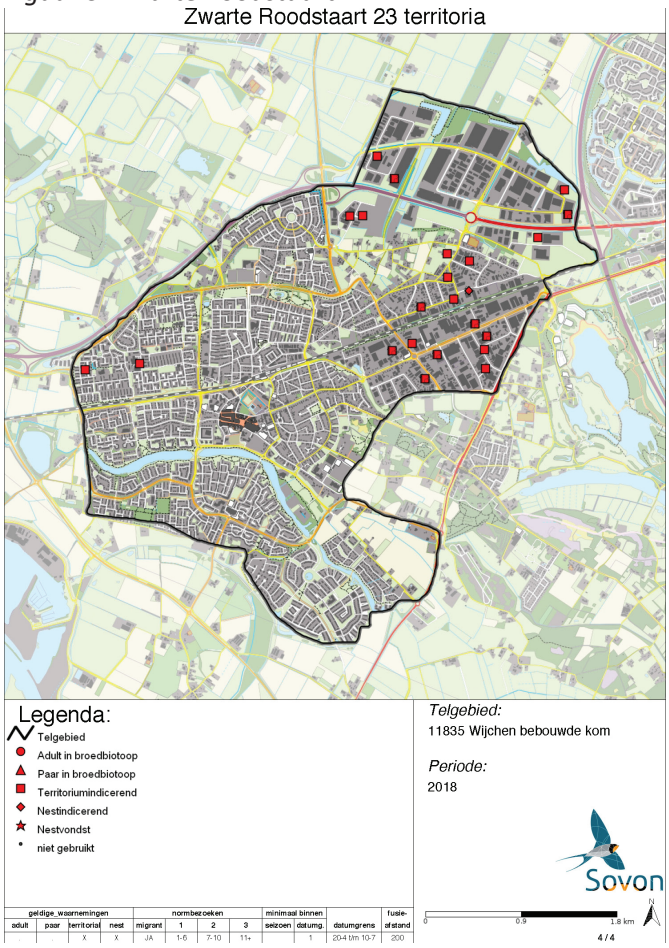

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-
adult	paar	territoria	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.	datumgrens	afstand
-	-	X	X	JA	1-6	7-10	11+		1	20-4 t/m 10-7	200

Zoals eerder gezegd zal de kans dat een Kleine Plevier in de toekomst in dit gebied tot broeden komt verder afnemen (voornamelijk door habitatverlies door bouw). Moeilijker is dit te zeggen voor de Zwarte Roodstaart en de Visdieven. Als er voldoende nestgelegenheid en voedsel beschikbaar blijven voor de roodstaarten zullen die ook aanwezig kunnen blijven. De bestaande broedgelegenheden zullen naar verwachting ook in de toekomst nog blijven bestaan. Er wordt nog bijgebouwd, wat voor de Zwarte Roodstaarten ook weer broedgelegenheid op zou kunnen leveren. Voor de Visdieven geldt dat zij al aan de rand van het onderzoeksgebied op een dak broeden, dicht bij een gegraven kanaal en langwerpige plas. Als de hoeveelheid beschikbare vis hierin blijft bestaan en als er geen maatregelen gaan komen om het broeden tegen te gaan, blijft de kans aanwezig dat deze soort zich blijft handhaven.

Mijn plan is om volgend jaar weer deze soorten in hetzelfde gebied te gaan tellen. De Wijchense groep mensen die naar vogels kijkt is actief en kan voor mooie aanvullingen blijven zorgen.

Dankwoord

Graag wil ik de volgende personen bedanken voor het plaatsen van hun waarnemingen op waarneming.nl en het geven van mondelinge info of info via Whats App. In alfabetische volgorde zijn dit: Jurriën van Deijk, Pieter Hermens, Marc Hofs, Jordy Houkes, Gerrit Houwen, Hans van Ooijen, Roy Sluis, Frans Rosmalen, Luc Rosmalen en Tim van de Vondervoort. Verder dank ik Herma Klandermans voor het doorlezen van het concept op taal en Jordy Houkes voor het doorlezen van het concept op inhoud.

Financiële verantwoording 2018 VWG

Auteur: André Nagelhout (penningmeester)

Bijgaand treffen jullie de financiële verantwoording over 2018 en de begroting voor 2019 aan. De verantwoording van de cijfers vindt plaats op kasbasis en met ingang van 2017 wordt er een beperkte balans gemaakt met inzicht in het vermogen voor het Huiszwaluw-fonds. Omdat uitgaven over meerdere jaren verspreid kunnen zijn, heeft het door dit te administreren op de balans, geen invloed op de winst- en verliesrekening.

Financiële verantwoording 2018 VWG

	SALDI 31-12-2017		SALDI 31-12-2018
Triodosbank spaarrekening	13.953,27		14.039,32
Triodosbank lopende rekening	188,10		109,36
Kapitaal op 31-12-2017:	**14.141,37**	31-12-2018:	**14.148,68**
KAPITAALSVERANDERING OVER 2018		**€ 7,31**	

VWG

Inkomsten	**Begroting 2018**	**Werkelijk 2018**	**Begroting 2019**
Contributies	€ 4.550,00	€ 4.611,00	€ 4.600,00
Rente Triodos spaarrekening	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
Vogelcursus	€ 1.350,00	€ 1.184,00	€ 1.350,00
Overige inkomsten	€ 0,00	€ 517,00	€ 150,00
Totaal inkomsten	**€ 5.900,00**	**€ 6.312,00**	**€ 6.100,00**

Uitgaven	**Begroting 2018**	**Werkelijk 2018**	**Begroting 2019**
Bestuurskosten	€ 100,00	€ 204,26	€ 200,00
Administratiekosten (bank, website etc.)	€ 300,00	€ 485,53	€ 300,00
Druk-, verzend en productiekosten			
Mourik	€ 3.200,00	€ 3.414,25	€ 3.300,00
Vogelcursus	€ 1.100,00	€ 664,88	€ 1.100,00
Activiteiten	€ 500,00	€ 65,12	€ 500,00
Kleine projecten	€ 600,00	€ 501,49	€ 600,00
Diversen	€ 100,00	€ 76,44	€ 100,00
Fotowedstrijd	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
Kapitaalsverandering	€ 0,00	**€ 900,03**	**€ 0,00**
Totale uitgaven	**€ 5.900,00**	**€ 6.312,00**	**€ 6.100,00**

Inkomsten

I) Kleine toename van leden, dus meer contributie. Deze post is vanaf dit jaar gecorrigeerd voor extra bijdrage van leden (boven het contributiebedrag, dit jaar €127, toegevoegd aan sponsering).
II) Rente staat nog steeds op 0%.
III) Op het laatste moment hebben twee cursisten afgezegd en heeft de eerste op de wachtlijst met korting mee mogen doen. De cursus was al begonnen.
IV) Overige inkomsten veel hoger dan begroot, (telling Groesbeekse Golfclub, vergoeding wetlandwacht en extra bijdrage via contributie).

Uitgaven

V) Bestuurskosten hoger i.v.m. cadeau afscheid Jordy en Chris.
VI) Administratiekosten hoger i.v.m. aanpassing website voor de tweewekelijkse nieuwsbrief.
VII) Mourik is meer dan begroot, iets meer pagina's en voorraadje postzegels aangelegd i.v.m. prijsverhoging 2019.
VIII) Vogelcursus heeft minder uitgaven gedaan.
IX) Activiteiten staan blijkbaar op een laag financieel pitje.
X) Kleine projecten, bijdrage ringproject Ooijse graaf (2 jaar), Slechtvalkkast gemeente Wijchen.

Uiteindelijk leidt al het bovenstaande tot een winst van € 900.

Begroting

De meeste posten zijn gelijk met de uitgaven van afgelopen jaar, of zoals ze vorig jaar begroot zijn.
Met het begrote bedrag voor de post activiteiten en kleine projecten beogen we initiatieven en activiteiten in onze vereniging en in werkgebied te stimuleren en te ondersteunen.

Vermogen

Het vermogen van de VWG, inclusief Huiszwaluwenfonds, is met € 520 toegenomen. Het geld in het Huiszwaluwenfonds is dit jaar opgemaakt.

Huiszwaluwenfonds	**Begroting 2018**	**Werkelijk 2018**	**Begroting 2019**
Inkomsten	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
Uitgaven	€ 380,00	€ 380,00	€ 0,00
Resultaat 2018		**-€ 380,00**	

Overzicht Vermogen	**Saldi 31-12-2017**	**Saldi 31-12-2018**	**Verschil**
VWGN	€ 10.575,97	€ 11.476,00	900,03
Huiszwaluwenfonds	€ 380,00	€ 0,00	-380,00
Tellersgroep	€ 3.185,40	€ 2.672,68	-512,72
	€ 14.141,37	**€ 14.148,68**	**€ 7,31**

Leden

31 december 2018 293 leden
9 nieuwe leden
7 afmeldingen

Financiële verantwoording 2018 Tellersgroep

Auteur: André Nagelhout (penningmeester)

De VWG voert het financiële beheer over de kas van de tellers. Besluitvorming over inkomsten en uitgaven vindt plaats door de tellersgroep. De verantwoording van de cijfers vindt plaats op kasbasis. Een balans wordt niet gemaakt met inzicht in schulden, vorderingen en vermogen.

Tellers Gelderse Poort	Begroting 2018	Werkelijk 2018	Begroting 2019
Inkomsten	€ 1.000,00	€ 0,00	€ 1.000,00
Uitgaven	€ 850,00	€ 512,72	€ 600,00
Resultaat 2018	€ 150,00	**-€ 512,72**	€ 400,00

Toelichting

De inkomsten zijn de jaarlijkse bijdrage van Staatsbosbeheer aan de tellersgroep. I.v.m. personeelswijzingen bij SBB is de bijdrage over 2018 nog niet geregeld.
De uitgaven komen voort uit de kosten voor de jaarlijkse evaluatie en de tellers-BBQ. In het vermogen-overzicht staat de afname van het vermogen van de Tellersgroep.

Concept jaarverslag 2018

Samenstelling bestuur

In 2018 is het bestuur geruime tijd onderbezet geweest. In oktober jongstleden meldden zich gelukkig spontaan twee nieuwe bestuursleden: Gerard ter Hart, algemeen bestuurslid met als aandachtsgebied ruimtelijke ordening en Marijke van der Laan, secretaris. Deze kandidaat-bestuursleden zijn enthousiast aan de slag gegaan en worden hopelijk tijdens de ALV van 25 maart 2019 definitief gekozen. Met deze twee nieuwe bestuursleden is het bestuur dan weer op volle sterkte.

Nieuwsbrief

In oktober 2018 is gestart met het verzenden van de nieuwbrief. Coördinator van de nieuwsbrief is Paul Gnodde. Er zijn in 2018 drie nieuwsbrieven verstuurd. De nieuwsbrieven zijn enthousiast ontvangen door de leden en werden goed gelezen. Met deze nieuwsbrief zijn we in staat om buiten de Mourik om sneller nieuws te delen met onze leden. Leden die geen prijs stellen op de nieuwsbrief hebben altijd de mogelijkheid om zich af te melden.

Ruimtelijke ordening

Rondom de Liendense Waard heeft Jordy Houkes nog steeds een goede samenwerking met het Geldersch Landschap (GLK). Jaarlijks heeft Jordy overleg met de beheerders. Ook dit jaar is op een aantal plekken in de Liendense Waard weer opslag verwijderd zodat de openheid van het gebied behouden blijft. Ook zijn er op verzoek van de VWG stukken in het hooiland niet gemaaid. Hier kunnen onder andere de Patrijzen dekking en voedsel vinden.

Jordy heeft samen met Frank Saris een overleg gehad met Waterschap Rivierenland over het maaibeheer van de dijken rondom de Liendense Waard. Daar werden in 2018 namelijk diverse nesten van Patrijzen uitgemaaid. Het overleg heeft er voor nu in geresulteerd dat deze dijktaluds niet vanaf 1 juni maar vanaf 1 juli worden gemaaid (zie ook Mourik 2018-3).

Jordy heeft nog steeds een goede samenwerking met het Brabants Landschap waarmee zo nu en dan overleggen plaatsvinden. Het parkeerverbod, tegengaan van op deze plek ongewenste naaktrecreatie, rondom de Kraaijenbergse Plassen (KPB) is succesvol maar er blijft aandacht nodig. Het samenwerkingsproject rondom de Visdiefvlotten blijft een succes.

Jordy heeft een goede werkrelatie met diverse gemeenten, voornamelijk Wijchen en Cuijk. De VWG voorziet de gemeente Wijchen regelmatig van adviezen. Afgelopen jaar onder andere over loslopende honden in de Loonse Waard, “ganzenproblematiek” Wijchens Meer, herinrichting Oosterpark ect. De leefbaarheidsgroep van Batenburg wilde graag een struinpad door de Liendense Waard. In een overleg tussen de gemeente, de leefbaarheidsgroep, GLK en VWG is besloten om het struinpad niet aan te leggen vanwege de aanwezige natuurwaarden.

Met de gemeente Cuijk heeft afgelopen jaar ook intensief contact plaatsgevonden. Het moeras bij plas 4 van de Kraaijenbergse Plassen is in het najaar van 2018 vrijgemaakt van opslag. Dit traject werd getrokken door de gemeente Cuijk en mede mogelijk gemaakt door een subsidie van de provincie Noord-Brabant. De gemeente is daarnaast bezig met het reali-

seren van een nieuw kijkscherm bij plas 7. Dit scherm moet voor het broedseizoen van 2019 zijn aangelegd. Daarnaast wordt er door de gemeente actief gehandhaafd op verstoring door recreanten bij de vogeleilandjes in plas 7. Jordy heeft eind februari weer een overleg met de gemeente gehad om dit te bespreken.

Afgelopen jaar zijn er in het buitengebied van Wijchen wederom diverse Steenuilenkasten opgehangen (mogelijk gemaakt door IJsvogelfonds). Ook worden er diverse Bosuilenkasten geplaatst.

Minne Feenstra, Frank Saris, Peter Eekelder en Bea Peeters (IVN) hebben diverse keren overleg gevoerd met het GLK over het bosbeheer van de Heerlijkheid Beek. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan een met ons commentaar aangepast beheersplan. Hopelijk gaan we over een paar jaar van de resultaten genieten. Verder werden de banden met verschillende andere organisaties in de Ooijpolder en naaste omgeving aangehaald, onder andere in het kader van het Burgerinitiatief Naar een Duurzame Ooij.

Jeugdbeleid

Helaas hebben we in 2018 moeten constateren dat de belangstelling voor onze jeugdclub terugliep ondanks de inspanningen van Janneke Sindram, Hanny de Jongh en Kor Goutbeek. Het veranderen van de doelgroep: van 8 tot 15 jaar naar 10 tot 14 jaar heeft helaas niet het gewenste effect gehad. Het veranderen van de doelgroep is destijds een bewuste keuze geweest omdat de oudere kinderen meer intrinsiek gemotiveerd leken. We realiseerden ons wel dat dit als risico met zich mee zou kunnen brengen dat de excursies daardoor moeilijker gevuld zouden kunnen worden (kinderen hebben het tegenwoordig nu eenmaal erg druk). Dit bleek in de praktijk dus het geval te zijn. Wellicht heeft ook het feit dat er in principe geen ouders mee mochten een rol gespeeld.

Tijdens de bestuursvergadering van 25 oktober 2018 is besloten om vooralsnog te stoppen met het jeugdprogramma.

Mourik en website

Er verschenen weer afleveringen van ons lijfblad de Mourik, op tijd én in kleur. Er zit dus gelukkig genoeg schrijftalent in onze werkgroep. Toch is het altijd lastig om (tijdig) voldoende teksten bijeen te sprokkelen. Heb je zelf leuke inhoud voor de Mourik of heb je een idee over wat erin zou kunnen staan, laat het dan vooral weten via e.bouwes@upcmail.nl! En denk ook buiten de gebaande paden: het onderwerp is vogels, de plaats is ons werkgebied, maar de inhoud is volledig open.

We hebben nog steeds een veel geraadpleegde website. Maar we kregen daar ook feedback op. Bijvoorbeeld dat we als bestuur vrij onzichtbaar zijn op de website. Hier gaan we in 2019 mee aan de slag.

Walk of Wisdom

Honderden pelgrims van de Walk of Wisdom en passanten hebben in de Valkhofkapel in Nijmegen een intentie voor een ‘groene leefstijl’ geschreven op een moestuinlabel en deze ‘geplant’ in een schaal met aarde. Bijna 700 mensen kwamen tot een ‘groene’ intentie en deden zo’n € 275,00 euro in het spaarpotje. De opbrengst is door de Walk of Wisdom aangevuld tot € 600 euro en aan onze werkgroep geschonken. De Walk of Wisdom heeft aangegeven dit bedrag graag in te zetten voor de aanschaf van nestkasten voor Gierzwaluwen en Huismussen. We gaan hier (samen met de Walk of Wisdom) in 2019 mee aan de slag.

ALGEMENE LEDENVERGADERING

Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen e.o.

Op maandag 25 maart 2019 vindt de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering plaats.

We hopen op een mooie opkomst!

Datum: maandag 25 maart 2019

Tijd : 20.00 – 22.30 uur (inloop vanaf 19.30 uur)

Plaats : De Bastei, Nijmegen – Ingang Waalkade 83-84

Agenda

1. Opening en vaststellen agenda
2. Vaststellen presentielijst en eventuele volmachten. Volmachtformulieren zijn te downloaden via de website onder het kopje: De VWG/ALV 2019.
3. Vaststellen notulen ALV 26 maart 2018
4. (Her)benoemen bestuursleden:

   Frank Saris, voorzitter / Bram Ubels, algemeen lid / André Nagelhout, penningmeester,

   Gerard ter Hart, algemeen lid / Marijke van der Laan, secretaris
5. Jaarverslag 2018
6. Jaarrekening 2018 plus toelichting van penningmeester / bevindingen kascommissie
7. Begroting 2019 / vaststellen contributie 2019 (voorstel: ongewijzigd)
8. Jaarplan 2019
9. Wijziging huishoudelijk reglement (daar waar hij staat is vervangen door functienaam)
10. Korte pauze (21:00 - 21:30)
11. Gastspreker voor na pauze worden nog gecontracteerd
12. Rondvraag en sluiting

Jaarplan 2019 Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen e.o.

Voor jullie ligt een beknopt jaarplan 2019. Het plan bevat dit jaar veel ´reguliere´ activiteiten. Als bestuur willen we vooral een beroep doen op de leden om in aanvulling op dit plan zo mogelijk zelf met initiatieven of ideeën te komen. Bij dezen de uitnodiging: laat het ons weten! Spreek ons aan of stuur en mailtje naar info@vogelwerkgroepnijmegen.nl

Dinsdagavondexcursies

De dinsdagavondexcursies blijven een aanhoudend succes en ze staan ook in 2019 weer op de agenda. Van 9 april tot en met 28 mei zal er iedere dinsdagavond een vogelexcursie in een interessant gebied in onze regio op het programma staan. De Dinsdagavondexcursies zijn laagdrempelig en bedoeld voor zowel beginnende als meer ervaren vogelaars. Het bestuur vertrouwt erop dat elke Dinsdagavondexcursie weer een enthousiaste excursieleider krijgt. Excursieleiders kunnen zich melden via bramubels@hotmail.com

Dag- en meerdaagse excursies

Er wordt weer een afwisselend excursieprogramma aangeboden. De eerste dagexcursie is alweer (succesvol!) achter de rug (zie ook de nieuwsbrief 2019-02), de volgende staan gepland (Mourik 2018-3) of zijn zelfs al volgeboekt. In 2019 wordt in samenwerking met de Vogelwerkgroep Arnhem en Vogelwacht Uden een excursie naar de Marker Wadden georganiseerd. Excursies zullen in eerste instantie in de nieuwsbrief worden aangekondigd en pas later op de website en de Facebookpagina worden gepubliceerd. Dit om leden van de Vogelwerkgroep voorrang op inschrijving te geven (op andere media lezen ook niet-leden mee).

We roepen leden op om zelf met ideeën en initiatieven te komen voor excursiebestemmingen binnen en buiten de regio en deze te organiseren/begeleiden. Leden die zich onvoldoende ervaren voelen om een excursie te begeleiden, zouden bijvoorbeeld wél de organisatie van een dag voor hun rekening kunnen nemen, waarbij een ervaren excursieleider kan worden gezocht. Er zijn legio mogelijkheden.

Ook voor meerdaagse excursies willen we graag dat leden zelf met ideeën en initiatieven komen. Ook hierbij geldt dat bijvoorbeeld één of meer leden de organisatorische kant van een excursie voor zijn/haar/hun rekening neemt/nemen en er een ervaren excursieleider bij wordt gezocht.

Voor initiatieven of ideeën kunnen jullie je melden bij bramubels@hotmail.com of paul.gnodde@gmail.com.

Lezingen

We willen enkele malen per jaar een lezing, film-, of fotopresentatie aanbieden. Met name in de wintermaanden. Graag ontvangen we ideeën of wensen voor de invulling van deze avonden. Zelf iets interessants te delen? Laat het ons weten!

Vogelcursus

In het voorjaar van 2019 is wederom een Vogelcursus voor Beginners georganiseerd. Tot ieders tevredenheid is deze cursus reeds ruim vóór de start volgeboekt.

Overige scholing

We gaan ons beraden over de mogelijkheden voor leden om kennis op te frissen, te verbeteren en te behouden. Ook zal er gekeken worden naar activiteiten om beginnende vogelaars op weg te helpen.

Heb je zelf ideeën, wensen? Laat het ons weten!

Activiteiten ruimtelijke ordening / bescherming

Gerard ter Hart heeft op 25 oktober j.l. de bestuursfunctie van Jordy Houkes overgenomen. Gerard en Jordy gaan de beschermingskant samen vorm geven. Jordy blijft dit doen in “zijn” werkgebied en Gerard zal de rest zoveel mogelijk voor zijn rekening nemen, doch richt zich in eerste instantie op het gebied rond Nijmegen, de heuvelrug en de Ooijpolder. Er wordt wél gereageerd op alle meldingen in het gebied van de vogelwerkgroep. Jordy blijft voorlopig als vraagbaak beschikbaar voor Gerard.

Jordy en Gerard kijken samen naar de relatie met de Wetlandwachten en de stadsvogeladviseur.

In het najaar 2019 wordt door Gerard, Jordy en Jochem een avond georganiseerd over het beschermen van vogels met casussen uit de praktijk. Gedacht wordt om leden (en anderen) handvatten aan te reiken zodat er bij misstanden makkelijk zelf gemeld kan worden bij instanties.

Hierdoor kunnen Gerard en Jordy zich concentreren op zwaardere beschermingszaken.

Om dit werk meer inhoud te geven wordt er medewerking gevraagd van de leden om zich te melden als regio-informant. Regio-informanten houden de ontwikkelingen in hun gebied bij onder andere via de pers en hun contacten, ondernemen zelf actie af vragen hulp aan Gerard en Jordy. Zij vervullen een oog- en oorfunctie in hun gebied. Doel is een gebiedsdekkende invulling door de regio-informanten.

Hiervoor zal aandacht worden gevraagd op de beschermingsavond en via de Nieuwsbrief en De Mourik.

Binnen de VWGN hebben leden, naast hun vogelkennis, heel veel, soms beroepsmatige, kennis. Deze kennis kan van groot nut en belang zijn voor het werk van de VWGN. In 2019 willen we kijken of en hoe we deze kennis zouden kunnen mobiliseren en benutten.

Jeugdbeleid

In 2018 is gestart met een jeugdprogramma. We hebben helaas moeten constateren dat dit niet tot de gewenste aandacht bij de jeugd heeft geleid en we zullen dit programma in 2019 vooralsnog ook niet voortzetten.

Nieuwsbrief

In het najaar van 2018 is gestart met het rondsturen van een nieuwsbrief. De nieuwsbrief wordt goed gelezen en wordt uiteraard in 2019 gecontinueerd. Leden kunnen zelf aangeven of ze deze nieuwsbrief willen (blijven) ontvangen of niet. Deze nieuwsbrief is naast véél vogelnieuws ook bedoeld voor mededelingen van het bestuur. Met deze nieuwsbrief kunnen we onze achterban snel bereiken.

Mourik-cirkel (voor en door leden)

Dit jaar gaan we bekijken of de Mourik-cirkel in zijn huidige vorm gecontinueerd wordt of dat er moet worden gekeken naar een alternatief. Cijfers laten zien dat de Mourik-cirkel nog maar nauwelijks gebruikt wordt. Dit kan zijn omdat er niets te melden is, maar misschien ook omdat de werkwijze van de Mourik-cirkel voor de leden onbekend is of hapert.

Website

We gaan in overleg met de webmaster initiatieven nemen om de huidige website weer eens onder de loep te nemen. Op de site zullen in ieder geval de contactgegevens van de bestuursleden worden toegevoegd. Ook zal in overleg met de webmaster gekeken worden in hoeverre de website beter ingezet kan worden als communicatiemiddel voor de leden, dit mede op verzoek van leden bij vorige ALV.

Inventarisatie expertise binnen de vogelwerkgroep

We gaan kijken of en hoe de expertise die binnen onze werkgroep aanwezig is dit jaar beter in beeld kan worden gebracht.

Vogelinventarisaties

De vogelinventarisaties in de verschillende belangrijke deelgebieden zullen worden voortgezet. We gaan ons wel beraden op de vraag of dit programma in voldoende mate en effectieve resultaten oplevert.

Heeft de vogelwerkgroep behoefte aan een echte jurist?

Auteur: Frank Saris

Het Wylerbergmeer wordt al enkele jaren op rij geteisterd door blauwalgen als de temperatuur gaat stijgen, tegenwoordig een zekerheidje. Dan kan er niet gezwommen worden. De ´duurzame recreatieondernemer´ Leisurelands ziet de oplossing in het uitbaggeren van de plas. Het slib wordt vanaf 1 maart gebaggerd en opgeslagen in een hoek van het Wylerbergmeer achter een stalen damwand. Het meer wordt daardoor eenvijfde kleiner.

Als Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen en omstreken (samen met IVN en Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort) hebben we vanwege het al lang bestaande zwembelang geen bezwaar tegen het uitbaggeren; wél tegen het feit dat de plas kleiner wordt. Wij hebben voor de rechter op 25 februari gesteld dat Leisurelands een ander beheer moet voeren in plaats van de plas kleiner te maken. Blauwalg wordt veroorzaakt door het feit dat het Wylerbergmeer tegenwoordig stilstaand water bevat.

Vroeger was er een zekere doorstroming, met water uit het Duitse deel en van water uit de Filosofenbeek op de stuwwal. Maar die beek loopt tegenwoordig grotendeels in een andere richting en het Wylerbergmeer is ooit dankzij het recreatieschap door een dam in tweeën gedeeld; zo komt er geen water uit het Duitse deel meer binnen.

Fundamenteel zijn we van mening dat dit ‘doorstroomsysteem’ hersteld zou moeten worden, als duurzaam en klimaatbestendig alternatief.

Bovendien komen er beschermde dieren - Bever, Otter, verschillende amfibieën – voor: een belang waar we zelfs statutair voor behoren op te komen. Bovendien zou het slib - anders dan Leisurelands beweerde - best dichtbij de plas (goedkoper) op boerenland gestort kunnen worden. De boeren zouden het slib graag willen hebben, dit hadden we van te voren nota bene zelf in kaart gebracht.

De rechtbank stelde echter vast dat voor het uitbaggeren alleen een vergunning van het waterschap nodig is. En die hoeft daarvoor alleen maar op basis van de waterwet (beperken van overstromingen, tegengaan van vervuiling en dergelijke) te toetsen. Dat is gebeurd: er waren geen beletselen. Natuurlijk moet tijdens de werkzaamheden wel aan de natuurwet voldaan worden. ´Daarvoor huurt Leisurelands een ecoloog in´, zo werd vrolijk door de advocaat van ´de tegenpartij´ toegezegd. En de rechter geloofde deze jurist, namens de ´duurzame recreatieondernemer´ op de kleur van zijn ogen. En als het toch misgaat, er geen passende mitigerende maatregelen zijn getroffen, dan kan de Provincie ingrijpen (hiertoe aangespoord…). Toch?

Vandaar dat ik me nu, als voorzitter van de VWG afvraag of we toch geen behoefte hebben om in dit soort gevallen een echte jurist ruim van te voren in te schakelen. Je kunt namelijk het grootste gelijk van de wereld hebben, alleen al uit hartstocht, maar dat gelijk krijgen is een heel andere kunst. Zijn we kortom voldoende kapitaalkrachtig (zie ons vermogen in de balans over 2018, of anderszins) om zo een jurist op een of andere manier aan ons te binden? Of geven we de Gelderse Natuur- en Milieufederatie hier een blanco volmacht toe?

De bezwaarmakers waren teleurgesteld. 'Dit is geen oplossing. Over 20 jaar zit het meer weer vol slib. Met deze methode hou je na verloop van tijd geen meer over', aldus Frank Saris van de vogelwerkgroep.(De Gelderlander, 26 feb. 19)

Vink, 16 februari 2019, Ullingse Bergen *Foto: Jeroen Veeken*

Gelderse Gierzwaluwgeheimen ontrafeld

Auteur: Jochem Kühnen

Ergens rond februari 2018 werd ik benaderd door Omroep Gelderland. Mede Gierzwaluwliefhebber Henk Klaassen had hen naar mij doorverwezen. Op de website van Omroep Gelderland zou onder de vlag van het onderdeel Buitengewoon een aantal livestreams worden gestart. Behalve Ooievaars zouden wellicht via de cameraatjes in mijn nestkasten ook 'mijn' Gierzwaluwen te volgen zijn. En niet alleen zouden ze dan te volgen zijn via de livestream, ik zou ook regelmatig 'blogs' kunnen schrijven. Dat laatst vond ik een mooie toevoeging, want er is zo veel te vertellen over het gedrag dat kijkers niet zomaar zouden kunnen afleiden uit de beelden. In 2017 streamde ik al regelmatig livebeelden op mijn eigen website via YouTube, maar het leek me leuk om nog wat meer mensen te kunnen vertellen over mijn favoriete vogelsoort, dus ik ging natuurlijk op het aanbod in.

Ik heb elk jaar een aantal paartjes Gierzwaluwen nestelend in nestkasten aan en in huis. Bij een livestream kun je dus kiezen uit meerdere nesten. Ik was er zelf voorstander van gewoon één nest te volgen en dan liefst een dat al meerdere jaren bezet was, maar vanuit Omroep Gelderland wilde men toch liever schakelen tussen verschillende nesten.

Wat volgde waren een paar weken heen en weer gebel en gemail om de techniek goed geregeld te krijgen. Op zolder staan een paar

Nestkasten A t/m J op zolder (normaal gesproken voor de rust afgedekt met papieren hoezen).

digitale videorecorders (DVR's) waar ongeveer 32 analoge camerabeelden worden omgezet in digitale beelden die ik via het thuisnetwerk op mijn computer kan bekijken en die ik kan delen via internet. Moeilijkheden met poorten en resolutie kregen we gelukkig onder de knie, mede met dank aan een goede vriend van me die veel verstand heeft van camerabewaking. 3 mei was het dan zo ver; de livestream ging 'aan'. Via de website van Omroep Gelderland konden de beelden via YouTube bekeken worden. Daar werd om de minuut geschakeld tussen vijf nestkasten.

De vijf van mijn in totaal 33 nestkasten had ik uitgekozen omdat ik daarin activiteit verwachtte. Het betrof nestkasten 2 en 9 die aan de voorkant van ons huis onder de dakgoot hangen en nestkasten A, F en M die op zolder hangen. Die zolderkasten zijn voor Gierzwaluwen via tunneltjes door de zijgevelmuur te bereiken.

In nestkast 2 en 9 wordt al het langst genesteld door Gierzwaluwen, respectievelijk sinds 2010 en 2012. In nestkasten A, F en M zijn de zaken wat ingewikkelder. Nestkast A raakte in 2017 bezet en er vlogen twee jongen uit, nestkast F raakte in hetzelfde jaar bezet en daar vlogen drie jongen uit. In nestkast M werd in 2017 begonnen aan nestbouw, maar werden nog geen eitjes gelegd.

Het seizoen kwam wat moeizaam op gang. Ik zag mijn eerste Gierzwaluw op 25 april, maar het duurde nog wel even voor de eerste thuis terug kwam. Vermoedelijk hebben zandstormen in het noorden van Afrika een flink aantal broedvogels vertraagd, maar op 7 mei kwam de eerste Gierzwaluw terug, in nestkast 9. De dag erna werd deze herenigd met diens partner.

Dat het bij aankomst van de tweede Gierzwaluw om dezelfde partner gaat als vorig jaar is goed te zien aan het gedrag. Bij binnenkomst gaat het vrij gemoedelijk, een paar keer heen en weer roepen en ze gaan elkaar poetsen (Gierzwaluwen herkennen elkaar aan hun roep). Als het een nieuwe partner zou betreffen, is de binnenkomst van de tweede vogel vaak aanleiding voor bijna een gevecht (of helemaal). Er wordt door de eerst binnengekomen vogel, die vertrouwd is met de nestplaats, vaak een dreigende houding aangenomen en pas als blijkt dat de tweede vogel geen kwade bedoelingen heeft (mede getoond door het laten zien van de keel, een onderdanige houding), is er ruimte voor rust en wederzijds poetsen.

Op 8 Mei kwam niet alleen de partner van de vogel in nestkast 9 aan, ook het paartje van nestkast 2 keerde tegelijk terug. Op 9 mei kwam de eerste vogel van nestkast M aan, de dag erna diens partner en een paartje in kast F. 'Een' en niet hét paartje, want aan het gedrag was duidelijk te zien dat daar een nieuw paartje was gevormd. Dat verliep echter niet helemaal lekker…

Nadat ik half mei een paring in de nestruimte zag, was er de dag erna juist een fel gevecht te zien. Het was dan ook geen héél grote verrassing dat het eitje dat de dag erna werd gelegd door één van de Gierzwaluwen werd opgepakt, meegenomen naar het einde van het tunneltje en naar buiten werd gegooid… Ook in nestkast M werd stevig gevochten… In de ochtend van 26 mei werd daar een tweede eitje gelegd, maar in de avond kwam een derde Gierzwaluw de nestkast binnen en volgde een intens gevecht dat maar liefst vier uur duurde!

En zo verliep het dit seizoen in wel meer nestkasten niet allemaal zoals gewenst, maar het gros ging aan de volgers van de stream voor-

Twee ongeveer één week oude jonge Gierzwaluwen in nestkast F, 23 juni 2018.

bij. Half juni werd de stream namelijk aangepast. Alleen de beelden uit nestkast 2 werden nog gestreamd, omdat het voor de gemiddelde kijker lastig was te volgen wat er in vijf verschillende nestkasten gebeurt. In nestkast 2 verliep alles prima. Drie eitjes werden netjes door beide ouders uitgebroed, de jongen werden goed gevoerd en na de nodige spiertrainingen (jonge Gierzwaluwen doen letterlijk push-ups op hun vleugels!), vlogen half juli drie jongen uit.

Maar in andere nestkasten ging het minder voorspoedig. Van de twee eitjes in nestkast M kwam niets terecht, zeker één ervan werd opzettelijk naar buiten gegooid. In nestkast 3 werd een tweede broedsel van Huismussen bruut beëindigd door in de gestoffeerde nestruimte geïnteresseerde Gierzwaluwen. Er werd gevochten tussen Huismus en Gierzwaluw (die laatste wint het vrij makkelijk) en vier piepkleine, kale Huismusjes vonden hun dood in het door de Gierzwaluwen platgedrukte nest. En, hoe zuur, toch kwam het daar niet tot broeden door de Gierzwaluwen. Dat gebeurde wel in de nieuw bezette nestkast 1 en daar vlogen twee jongen uit.

Alles bij elkaar zijn er afgelopen zomer aan en in ons huis zeker 12 adulte Gierzwaluwen aanwezig geweest, zijn verdeeld over zes nesten 13 eitjes gelegd waarvan er 11 uitkwamen en zijn er 11 jongen succesvol uitvlogen.

Het was een veelbewogen seizoen met de technische uitdagingen en de gebeurtenissen in de nestkasten. Daarnaast werd ik nogal verrast bij één van de excursies die ik deze zomer gaf! Die excursie zou ik geven op de dag dat de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap de Gouden Zwaluwen uitdeelde aan genomineerden (eigenlijk Gouden Gierzwaluwen!). Tot op het laatste moment was het knap verborgen gehouden, maar nu ben ik dus ook in het bezit van een prachtig beeldje van een Gierzwaluw! Ik kreeg het voor mijn

inspanningen voor de Gierzwaluw en andere stadsvogels en ik voel me vereerd omdat ik daarmee in het gezelschap verkeer van één van mijn grote inspiratiebronnen, Marjo van der Lelie uit Amersfoort. In haar woonplaats heeft zij voor honderden ingebouwde nestgelegenheden gezorgd. Ik kom met een voorzichtige schatting tot ruim 300.

Ook komende zomer zal ik weer Gierzwaluwexcursies geven en er zullen in ieder geval opgenomen beelden te vinden zijn op mijn website, www.xjochemx.nl. En zoals eigenlijk elk jaar kijk ik weer vol spanning uit naar hoe het deze keer zal verlopen met de 'Kühnenkolonie'!

Na de uitreiking van de Gouden Zwaluw op 7 juni.

IJsvogelwanden monitoren in de regio Rijk van Nijmegen e.o.

Via de Vereniging Cultuurlandschap Nederland is het verzoek binnengekomen of er leden zijn die één of meerdere IJsvogelwanden willen monitoren. De wanden zijn/worden geplaatst in het kader van het INTERREG project de Groen Blauwe Rijn Alliantie. Op dit moment zijn er zes IJsvogelwanden geplaatst (twee in de buurt van Ooij/Beek, twee in de buurt van Bergerden/Haalderen, twee in de buurt van Doornenburg). Er komen (waarschijnlijk in februari) nog twee bij (Zeelt, Linie/Haalderen) en in de zomer nog eens vier (Spiegelwaal tweemaal, Lindenholt en Wijchen). Deze laatste vier hoeven pas vanaf 2020 gemonitord te worden. Totaal dus twaalf IJsvogelwanden! Je mag uiteraard zo vaak monitoren als je wilt, maar in ieder geval tweemaal per jaar: de eerste controle vanaf begin mei, de tweede half juli.

Heb je interesse om te monitoren of wil je eerst nog wat meer informatie? Neem dan contact op met Marijke van der Laan via info@vogelwerkgroepnijmegen.nl.

IJsvogel, 15 december 2018, Ooijpolder - Oude Waal *Foto: Menno Hornman*

Waarnemingenoverzicht november 2018 - februari 2019

Auteur: Jaap Brinkman

Dit overzicht beschrijft waarnemingen van vogelsoorten in het werkgebied van de VWG Nijmegen in de maanden november 2018 tot en met februari 2019. November is zeer zonnig en droog met normale temperaturen, in december is het gemiddeld 2,5 graden warmer dan normaal. Vervolgens voorspellen zelfbenoemde deskundigen strenge, mogelijk zelfs zeer strenge vorst voor januari en februari. Inmiddels weten we wat dergelijke prognoses waard zijn. In januari hebben we zowaar een weekje vorst, maar zeker geen zeer strenge, en in de maand februari wordt weer het ene na het andere warmterecord gebroken. De laatste dagen van die maand voelen bijna zomers aan. In Friesland wordt dan het eerste kievitsei gevonden; nooit eerder gebeurde dat al in februari. Het warme winterweer heeft ongetwijfeld gevolgen voor de vogelstand. Maar het zou te ver voeren om het gebrek aan echte hoogtepunten in deze periode aan het weer toe te schrijven. Weliswaar kan een nieuwe regiosoort worden bijgeschreven, maar echt meewerken doet deze vogel niet. Maar niet getreurd, de iets minder zeldzame soorten blijven het bekijken meer dan waard! Als altijd is de site van *nijmegen.waarneming.nl* de basis van de nu volgende bloemlezing.

Futen, reigers en aanverwanten

De **Fuut** is eind november met meer dan honderd stuks te vinden op de Bisonbaai in de Ooijpolder. Meer dan honderd zijn er in januari ook op de Mookerplas en in februari op plas 7 van de Kraaijenbergse Plassen (KBP). Op deze laatste plek worden er liefst 166 geteld. De **Roodhalsfuut** die al in oktober op de KBP gesignaleerd was, krijgt op 13 november gezelschap van een tweede exemplaar. Aanvankelijk weet de tweede vogel opvallend vaak buiten beeld te blijven, later worden de twee onafscheidelijk. Vanaf half januari is hier zelfs een derde vogel aanwezig. Eind februari zijn ze er nog steeds en een van hen begint dan al mooi op kleur te komen. De **Dodaars** is met minstens tien stuks in het begin van de beschreven periode te zien in de Gouden Ham bij Maasbommel en ook op de Mookerplas. In januari kunnen dergelijke aantallen worden genoteerd op KBP 7 en in Bijsterhuizen-Noord. De **Geoorde Fuut** lijkt zijn traditionele winterstek, het Reindersmeer, te hebben ingeruild voor de KBP. Hier zijn ze de hele periode te vinden. In februari zelfs zeven stuks, vaak als groepje bij elkaar. Op KBP 7 zijn dus de hele winter vrij gemakkelijk vier futensoorten te vinden. Alleen de Kuifduiker ontbreekt nog. Van deze soort is bij ons nu al bijna twee jaar geen gedocumenteerde waarneming meer voorbij gekomen. Op 2 december worden op KBP 5 twee **Roodkeelduikers** aangetroffen. Een van de twee vliegt al snel weg, de ander blijft twee weken ter plaatse. Tussen 14 en 30 december wordt de vogel niet gemeld, dan keert hij terug op plas 7. Op Nieuwjaarsdag blijkt hij even uitgeweken naar plas 5 (misschien vanwege vuurwerk?), daarna toont hij zich honkvast op plas 7 waar hij tot in elk geval eind februari (vaak met de nodige moeite) te vinden is. Een **Parelduiker** doet op 3 februari het strandpark bij Slijk-Ewijk aan. Hij wordt kort voor het middaguur gevonden en rond half zes ’s middags ziet de laatste waarnemer hem wegvliegen. In de tussentijd blijkt hij 23 personen naar deze noordelijke uithoek van ons werkgebied te hebben gelokt. In het Grote Grindgat bij Weurt vissen op 1 november ruim tweehonderd **Aalscholvers**. Eind januari wordt de ondersoort Grote Aalscholver aan-

getroffen in de Loonse Waard en op KBP 7. Determinatie van deze ondersoort is een heel gedoe: iets met de hoek van de snavel ten opzichte van de mondhoek. De **Roerdomp** laat zich alleen een keer zien in het Zwanenbroekje in de Ooijpolder en nog twee keer bij Beugen. In Mook wordt 's avonds tweemaal op basis van geluid een overvliegend exemplaar opgepikt. Een **Kleine Zilverreiger** is half november in de Ooijpolder te zien en half december is er een melding bij Beuningen. Ook eind december en begin januari worden nog meldingen van deze soort geclaimd. Bij een slaapplaatstelling van de **Grote Zilverreiger** bij Leuth worden de 57 aanwezige vogels niet zoals gebruikelijk in de bomen, maar dicht op elkaar staand langs de oever aangetroffen. Waarschijnlijk een bewuste keuze vanwege de stormachtige wind. Eind februari worden op dezelfde plek 51 vogels geteld, nu wel in de bomen. Van de **Blauwe Reiger** worden er in het Lunense Broek bij Nederasselt 41 geteld. De waarnemer zegt er hier nog nooit zoveel bij elkaar gezien te hebben. In Bemmel is in februari de kleine broedkolonie alweer bezet. Voor nog meer voorjaarsgevoel: vanaf 14 februari is in Gennep een bezet nest van de **Ooievaar** te vinden. Rond de kerstdagen is een **Lepelaar** present in de Oude Waal. Al op 16 januari krijgt hij gezelschap van drie anderen.

Grote Zee-eend, 4 december 2018, Loonse Waard *Foto: Jordy Houkes*

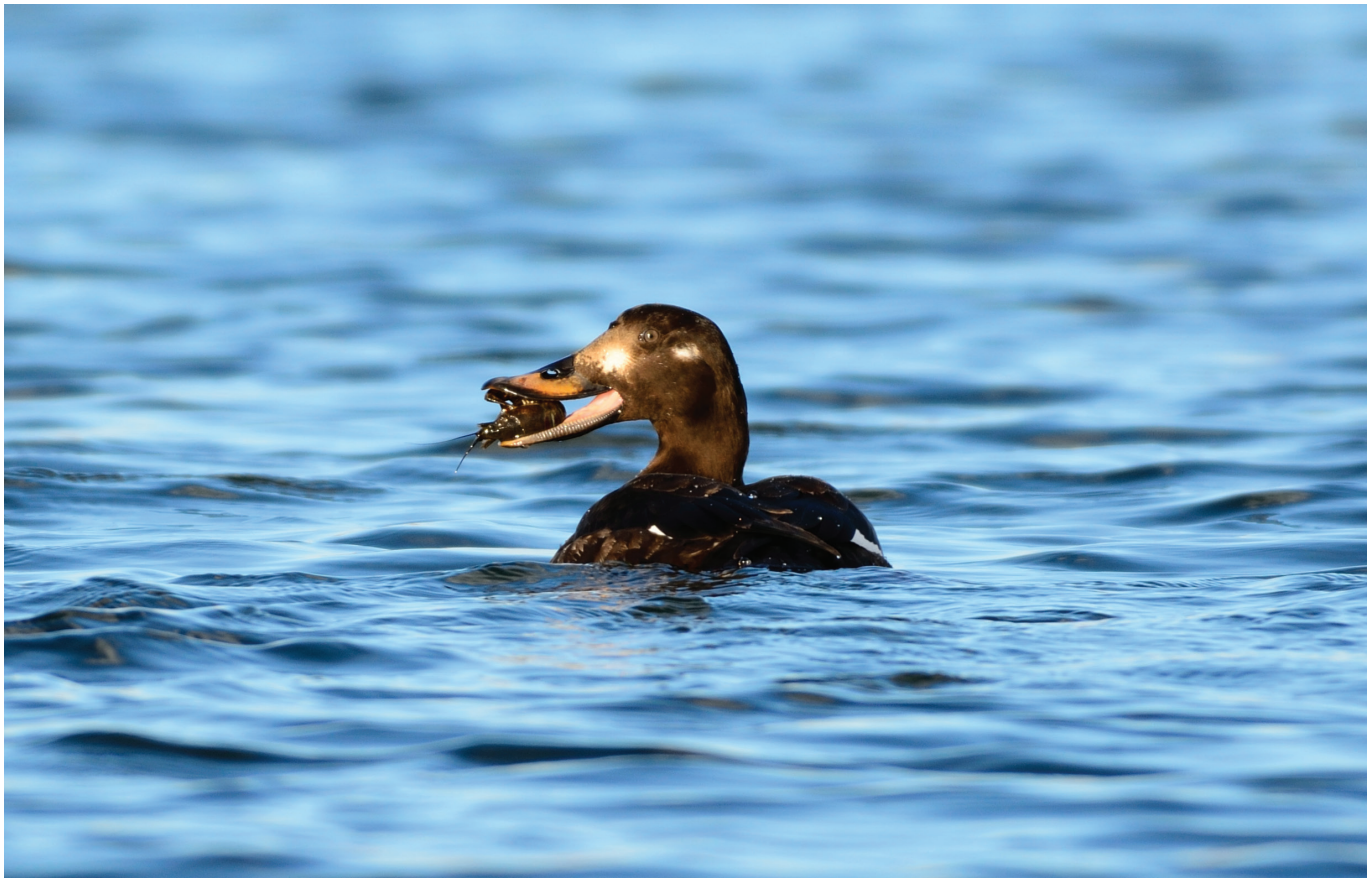

Zwanen, ganzen en eenden

De **Knobbelzwaan** is gemakkelijk te vinden bij Beugen-De Vilt. In december pleisteren hier meer dan vijftig exemplaren. Een in omvang wisselende groep **Kleine Zwanen** is in november te vinden in de Vinkenpeel. In december kunnen ze ook worden aangetroffen bij Westerbeek, in de Groespeel, bij Mill en bij Langeboom-De Kuilen. Vanaf half februari wordt het flink warmer en zijn de zwanen snel vertrokken. Het gebrek aan winter is waarschijnlijk de reden dat de **Wilde Zwaan** zich nauwelijks laat zien. We moeten het doen met slechts zeven meldingen van maximaal zes vogels. De **Kleine Rietgans** laat zich daarentegen juist meer zien in deze winter. Liefst 54 keer lukt het een waarnemer om de soort te vinden, bijna altijd in grote groepen van andere ganzensoorten. Op Nieuwjaarsdag worden er ten noorden van Cuijk zelfs zes tegelijk aangetroffen in een grote groep Toendra's. De **Grauwe Gans** is met 1.500 stuks te vinden in de Liendense Waard bij Batenburg; een zelfde aantal komt in de boeken bij Well. De **Kolgans** is half januari met 25.000 stuks vertegenwoordigd tussen Leuth en Millingen. Op het schiereiland bij Middelaar is de **Toendrarietgans** met 5.000 exemplaren ter plaatse. Bij Heijen worden er 4.000 geteld. Een gerenommeerde buitenlandse vogelaar voert op 3 februari een **Taigarietgans** in bij

Kleine Zwanen, 29 november 2018, De Rips - Vinkenpeel *Foto: Jordy Houkes*

de Bisonbaai. De **Grote Canadese Gans** is rond de jaarwisseling met 300 individuen te vinden in de uiterwaarden bij Genneperhuis. Een **Kleine Canadese Gans** laat zich enkele weken zien langs de Maas in Limburg. Een ondersoort van de kleine, de Kleinste Canadese Gans kan tweemaal worden gedetermineerd bij de KPB. Van de **Brandgans** is een groep van zo'n 2.000 stuks de hele periode te vinden in de (ruime omgeving van de) uiterwaarden bij Aijen. Eind januari worden er in de Ooijpolder 2.500 geteld. Vrijwel de gehele winter laat een mysterieuze **Rotgans** zich af en toe bewonderen in de buurt van Well. Op 5 februari is er ook eentje in de Bemmelse polder aanwezig. Opvallend schaars deze winter is de **Roodhalsgans**. Begin januari wordt er een aangetroffen bij Millingen en later nog een nabij de KBP. Eind februari is eerst in de Gendtse polder een vogel ter plaatse en een week later in de aangrenzende Bemmelse polder. Op 4 november treft een waarnemer 43 **Casarca's** aan bij de Leemput in Milsbeek in een groep van circa 500 Nijlganzen. *'Mijn grootste groep Casarca's ooit'*, meldt de zeer ervaren waarnemer. Later die maand worden er ook 22 geteld in het Schebbelaarse Veld bij Wijchen. En een groot deel van de winter bivakkeert een groep van zo'n vijftien vogels in de uiterwaarden bij Aijen. De Lingeplasjes bij Huissen vormen elk jaar in februari het decor van de **Bergeend**. Op 24 februari zijn er hier maar liefst 76 ter plaatse. De **Smient** is vooral te vinden in de Gendtse Polder, de KBP en de Liendense Waard. Het gaat in alle gevallen om groepen van zo'n driehonderd stuks. In de Groene Heuvels bij Bergharen wordt het aantal zelfs op 500 geschat. De **Pijlstaart** meldt

Casarca's en Nijlganzen, 31 december 2018, Aijen - buitengebied Oost *Foto: Mariet Verbeek*

zich eind februari met 21 stuks op de Hamert. In de Gendtse Polder worden begin december 450 **Slobeenden** gezien. De **Krooneend** komt drie keer voorbij. Half november zitten er vier (twee man plus twee vrouw) op KBP 5, een maand later opnieuw vier op KBP 8. Nu betreft het drie mannetjes en een vrouwtje. Ten slotte toont eind februari een mannetje zijn onwaarschijnlijk rode snavel bij Beugen-De Vilt. De **Kuifeend** is met 300 stuks present in de Bisonbaai en met zelfs 450 op de Zandwinplas bij Boven-Leeuwen. De **Tafeleend** is met 200 aanwezig op KBP 8 en meer dan 200 worden er afwisselend aangetroffen in de Millingerwaard of de Kekerdomse Waard. Een hybride tussen beide laatstgenoemde soorten zit op 5 december bij Gennep. In de Liendense Waard wordt een afwijkende eend bijgeschreven als hybride Tafeleend-Witoogeend. Op 27 januari zitten er twee vrouwtjes **Topper** op KBP 7. De volgende dag is er nog een over, die zich af en toe laat zien op een van de KBP's. Op 23 februari kan een Topper worden ontmaskerd tijdens een excursie op de Bisonbaai. Een **Grote Zee-eend** is een groot deel van december te vinden in de Loonse Waard bij Wijchen. Op Eerste Kerstdag zwemmen er twintig **Brilduikers** in de Bisonbaai. Tegelijkertijd wordt op dezelfde plek een vrouw **Middelste Zaagbek** aangetroffen. Begin januari wordt waarschijnlijk dezelfde vogel gezien in de Kekerdomse Waard. Op Nieuwjaarsdag is er ook eentje te vinden op KBP 7 en eind januari is er opnieuw een ter plaatse in de Loonse Waard. De **Grote Zaagbek** laat zich soms in forse aantallen zien. Eind november bevolken er 29 de Gendtse polder, half december zitten er 31 in de Millingerwaard en eind februari zelfs 36 op KBP 5. Eerder die maand worden op KBP 8 maar liefst 24 **Nonnetjes** geteld.

Geoorde Fuut, 07 januari 2019, Kraaijenbergse Plassen 7 *Foto: Freek Strooband*

Roofvogels, steltlopers en meeuwen

De **Rode Wouw** wordt tot half november vrijwel dagelijks gezien. Dan blijft het een tijdje stil tot op 26 februari de eerste vogel van 2019 volgt. De **Zeearend** die eind oktober opduikt in de Gendtse polder is hier ook de hele maand november vrijwel dagelijks te zien. Daarna worden de meldingen schaarser. De **Bruine Kiekendief** komt in november nog twee keer voorbij en wordt dan vervangen door de **Blauwe Kiekendief**. De meeste meldingen van deze soort komen uit het Circul in de Ooijpolder en van de Hamert. Op 18 november trekken er nog tachtig **Buizerds** over de telpost op de Hamert. Op 2 november wordt de eerste **Ruigpootbuizerd** gezien boven Nijmegen. Vrijwel tegelijkertijd met een individuele melding van de Mookerheide wordt op 23 november wederom een Ruigpoot ontdekt langs de Kerkdijk in de Ooijpolder. Deze is hier bijna een week lang te vinden. De laatste keer dat deze soort langere tijd bleef hangen was in 2012 bij Lent. Zo'n zestig waarnemers brengen dit keer een succesvol bezoek aan de Kerkdijk. Het **Smelleken** is een doortrekker, en dat moet je nogal letterlijk nemen. Daarom zijn waarnemingen van deze kleine valk doorgaans erg vluchtig. Deze periode komen er daarvan acht in de boeken. De **Boomvalk** komt op 15 november nog met een erg late claim uit Afferden. De **Slechtvalk** wordt vaak op vaste plaatsen gezien, zoals op de bruggen over de Waal, de Stevenskerk in Nijmegen, de hoogspanningsmast bij KBP 5 en de Martinuskerk in Cuijk. Groepen van vijftien tot twintig **Patrijzen** worden gemeld in Wijchen, Afferden en Huissen. De **Waterral** heeft het nog altijd goed naar zijn zin in de rietstrook langs de KBP bij Linden. De **Kraanvogel** komt tussen half november en half december overvliegen in zuidwestelijke richting. Op 18 november komen er op de Hamert in een tijdsbestek van zo'n drie-en-een-half uur 102 voorbij. Vanaf 15 februari gaan ze weer in tegengestelde richting terug. Op de 23e komen tussen zes en zeven uur 's avonds enkele grote groepen van in totaal 700 vogels overvliegen boven de Hamert. Een enkele **Scholekster** overwintert in het Nijmeegse, onder andere bij het Grote Grindgat, de Loonse Waard en bij Lent. Begin februari start de groepsvorming weer, het eerst op het schiereiland bij Middelaar. De eerste **Kluut** is op 16 februari terug in de Liendense Waard, en een paar dagen later ook in de Lingeplasjes bij Huissen. De **Steppenvorkstaartplevier** die vanaf 21 oktober bij Batenburg veel bekijks trekt, laat zich uiteindelijk op 7 november voor het laatst zien. De **Goudplevier** komt in november vrijwel dagelijks alleen of in groepjes voorbij. In de volgende drie maanden volgens slechts vier meldingen van overvliegende vogels. In november wordt twee keer een **Bonte Strandloper** gezien bij de Hamert. Af en toe kan een **Bokje** worden verschalkt. Vooral in de korte vorstperiode zijn ze tot op zeer korte afstand te benaderen. Gelukkig maakt hun perfecte schutkleur het erg lastig om ze te vinden. Datzelfde geldt voor de **Watersnip**. Rond de Kerst worden er in de Polder van Beek bij Ubbergen 24 geteld en in de Hatertse Vennen zelfs 40. De **Houtsnip** zoekt soms zijn heil in de bebouwde kom. Dat wordt begin februari een vogel in Nijmegen fataal. Waarschijnlijk heeft hij zich te pletter gevlogen tegen een tuinhek. De **Grutto** is terug op 20 februari. De eerste twee worden gezien in de Liendense Waard. Twee uur later zijn er ook drie gearriveerd bij de Lingeplasjes. In Batenburg blijft het bij twee stuks, in Huissen zijn het er zes dagen later al 40. Twee dagen na de eerste Grutto wordt in de Ooijpolder ook de eerste **Tureluur** aangetroffen. Van de **Wulp** verblijft in november een groep van 180 stuks bij KBP 5. Half januari worden er in de Lage Wijth bij

Grave meer dan 200 geteld. Langs de oevers van iets groter waterpartijen is altijd wel een **Witgatje** te vinden. De **Oeverloper** is 's winters een stuk schaarser. De weinige meldingen komen uit de Millingerwaard, de Gendtse polder, het Grote Grindgat, de Liendense Waard en de Loonse Waard. Een kleurring-dragende **Zwartkopmeeuw** verblijft een tijd lang in de Loonse Waard. Op 1 december wordt boven de Bisonbaai nog een **Dwergmeeuw** ontdekt. De **Kleine Mantelmeeuw** houdt kennelijk niet van kou; tussen 18 december en 22 februari is er geen enkele melding van deze soort. Daarvoor en daarna wordt hij bijna dagelijks gezien. De **Grote Mantelmeeuw** is wel de gehele periode aanwezig, zij het in kleine aantallen.

Uilen en de kleinere soorten

De **Bosuil** laat zich vooral 's avonds en 's nachts goed horen. In deze periode zijn slechts twee meldingen van de **Velduil** gedaan: eind november vliegen er twee over de telpost op het Maldens Vlak en eind januari foerageert een vogel in de uiterwaarden bij Balgoij. Ter hoogte van Bergen wordt aan de grens met Duitsland eenmaal een **Oehoe** gehoord en gezien. Naar verluid gaat het om een vogel die huist in een steengroeve vlakbij vliegveld Weeze. De statistieken van de **Kerkuil** stemmen tot droefheid. Er zijn deze periode veertig meldingen, niet minder dan tien hiervan betreffen verkeersslachtoffers. Wordt het niet eens tijd om langs 'onze' snelwegen speciale paaltjes te plaatsen, net als langs de A7 bij Beetsterzwaag? Daar heeft dat geleid tot een spectaculaire vermindering van het aantal dode uilen. Niet dat het nu direct goed gaat met de **Steenuil**, maar hier wordt toch ronduit vrolijk stemmend commentaar gegeven bij een aantal waarnemingen. Zoals bij een melding uit Oosterhout: '*Afgelopen week voor het eerst in de vier jaar dat we hier wonen meerdere keren Steenuil gehoord in de boomgaard achter ons huis en wat verderop in de buurt van Dorpsstraat. Nog niet gezien. Hopelijk gaat hij onze nestkast en een maatje vinden. Alhoewel Nicole er steeds wakker van wordt...'.* En bij een melding uit Beers: '*Tegen raam gevlogen. Gelukkig heeft de Steenuil het overleefd en is hij later weggevlogen.'* Nog eentje uit het Circul: *'Top dat hij er nog zit. De soort doet het slecht in de steeds aangeharktere Ooijpolder.'* En ten slotte bij een waarneming uit Beugen: '*Deze Steenuiltjes zitten in de oude perenboom in ons huis. Al jaren op rij broeden zij er met succes!'* De **IJsvogel** heeft deze winter weinig te lijden gehad, getuigende de 400 meldingen uit vrijwel het hele werkgebied. Ook van de **Zwarte Specht** komen veel meldingen voorbij, maar hier uitsluitend uit het zuidoostelijk deel van het gebied. Ten noorden van de Waal komt deze soort helemaal niet voor. De **Middelste Bonte Specht** breidt zijn woongebied gestaag uit. De waarnemingen komen inmiddels uit twaalf verschillende gemeenten. Het heerlijke geluid van de zingende **Boomleeuwerik** is vanaf half februari weer op veel plekken te horen. De **Veldleeuwerik** laat zich soms in grote groepen zien. Zo is er eind november bij Heijen een groep van 110 stuks ter plaatse. En half januari foerageren er 150 in het Neerveldse Blok bij Batenburg. Een maand later worden er nog 90 geteld bij Ven-Zelderheide. Een verlate **Boerenzwaluw** vliegt op 16 november nog over de telpost bij Malden. Een slaapplaats van de **Graspieper** levert na telling 113 exemplaren op. De **Waterpieper** is bij ons de gehele periode aanwezig. Op de Hamert verblijft begin november steeds een groepje van zo'n zeventien vogels. Half januari worden er ook bij de Oude Waal zeventien geteld. In februari worden ze vooral gezien langs de KBP bij Linden. Ook de **Grote Gele Kwikstaart** meldt zich relatief vaak in be-

bouwd gebied. Hij wordt daar gemakkelijk gezien en komt dus vaak in de overzichten terug. De **Pestvogel** denkt dit najaar ongemerkt ons werkgebied te kunnen passeren, maar heeft daarmee geen rekening gehouden met een bekend werkgroeplid die met geluidsapparatuur de nachttrek van vogels in kaart probeert te brengen. En zo kan begin november in Mook toch nog een overvliegende Pestvogel worden opgemerkt. Er zijn beduidend meer winterwaarnemingen van de **Roodborsttapuit**. Bij gebrek aan winterse omstandigheden lijken steeds meer vogels het niet meer nodig te vinden om naar zuidelijker oorden te trekken. Gelukkig komen de winterlijsters nog wel naar onze streken. Zo is de **Kramsvogel** half november met 1.500 stuks ter plaatse in Heijen. In januari foerageert een groep van 750 vogels bij Keent. Van de **Koperwiek** kunnen er eind januari 300 worden bijgeschreven rond de Bisonbaai. In Ubbergen overwintert een vrouwtje **Zwartkop**. De **Cetti's Zanger** gaat de hele winter door met zingen op de plaatsen die door deze soort in het afgelopen jaar zijn ingenomen. Het **Baardmannetje** laat zich slechts heel af en toe zien. De meest zekere plaats lijkt bij Linden te zijn, maar ook in Beugen-De Vilt en het Zwanenbroekje maak je kans. Veelal blijven ze buiten beeld en vallen ze alleen op door hun karakteristieke ping-roepje. Deze winter beleven we een influx van de **Witkopstaartmees**. Vaak worden ze aangetroffen in gemengde groepen met andere mezensoorten. Soms bestaat een groepje uit louter Witkoppen. Dat is bijvoorbeeld in februari bij Bergen het geval; hier ziet een waarnemer een groep van zeven zuivere witkoppen. De determinatie van deze soort is overigens knap lastig vanwege de sterke gelijkenis met de witkoppige Staartmees. Bij deze bijna-naamgenoot gaat het echter om een kleurafwijking die voorkomt bij de 'gewone' Staartmees. Maar liefst 28 keer is een waarnemer voldoende zeker van zijn zaak om er een echte Witkop van te maken. Ook lastig uit elkaar te houden zijn de **Glanskop** en de **Matkop**, vooral als ze geen geluid maken. Soms kan ook de vindplaats een indicatie zijn: volgens een oude werkgroep-wijsheid komt de Glanskop in Gelderland uitsluitend voor in de gemeenten Nijmegen en Berg en Dal. Gelderse waarnemingen van buiten deze gemeenten worden daarom altijd met enig argwaan bekeken. Zoals dat gaat met volkswijsheden lijkt ook deze zijn houdbaarheidsdatum te hebben overschreden. In januari hoort een waarnemer een Glanskop zingen in de Berendonck. Niet zonder trots vermeldt hij dat dit de eerste gedocumenteerde Glanskop van de gemeente Wijchen betreft. En ook uit Bemmel (dus in de Betuwe) komt een melding die wordt goedgekeurd op basis van een zeer fraaie foto. De **Klapekster** is wel eens talrijker geweest, en dat is een understatement. Alleen in het Circul in de Ooijpolder en op de Hamert is de hele periode een vogel aanwezig. In november en later in februari komen ook geregeld meldingen uit Malden en van het Eendenmeer bij Nieuw-Bergen. Incidentele waarnemingen komen van de Drutensche Waarden bij Boven-Leeuwen, uit de Klompenwaard bij Pannerden en de Leemput bij Milsbeek. In het Nijmeegse Hengstdal zitten er op 18 februari maar liefst 45 **Eksters** in een slaapboom. Een week later zijn in Malden al zeker vier complete nesten van deze soort te vinden. Meldingen van grote groepen van de **Roek** komen uit Appeltern, Bergharen, Beers, Milsbeek en Afferden. Het gaat hier steeds om 60 tot 80 vogels. In Milsbeek zit in november ook een grote groep **Zwarte Kraaien**: 120 stuks. Elke dag wordt wel ergens een **Raaf**, soms ook twee, gezien of gehoord.

De vinkachtigen zijn ook weer in forse aantallen aanwezig. De **Groenling** is bij Bergen

Witkopstaartmees
03 december 2018
Ooijpolder
Wylerbergmeer

Foto:
Peter Hoppenbrouwers

met 1.200 stuks ter plekke en de groep in het Circul wordt geschat op 2.000 vogels. Van de **Putter** zwerft deze winter een groep van zeker 200 stuks door de Ooijpolder. De **Kneu** komt met minstens 100 exemplaren voorbij in de Gendtse Polder en in Mill. In de Teerse Sluispolder is de **Keep** met ruim 200 stuks ter plaatse en de **Sijs** laat zich met zo'n 70 tegelijk zien in Milsbeek en in Well. De **Grote Barmsijs** komt met ruim 200 vogels in de boeken in Nieuw-Bergen en op De Hamert. Van de **Kleine Barmsijs** zijn er met de Kerst 80 aanwezig bij het Reindersmeer. Vaak worden ook gemengde groepen barmsijzen gemeld. De **Kruisbek** wordt af en toe gezien bij Groesbeek, bij Mook en op De Hamert. Voor de **Goudvink** is het golfterrein in Groesbeek een favoriete locatie. Soms worden er hier wel negen gezien. De **Appelvink** verkiest nog altijd het Goffertpark in Nijmegen. De **Geelgors** is op Oudjaarsdag met 150 stuks aanwezig in Nieuw-Bergen. Twee weken later zit er een groep op een misschien minder voor de hand liggende plek: bij Millingen worden er twee dagen lang ruim honderd geteld. Nog minder verwacht is een **Sneeuwgors**, die op 19 januari druk roepend over de Gertenkamp op De Hamert vliegt. En ook zeker niet alledaags is de waarneming van een **Buidelmees**. Op 17 februari vliegt er eentje continu roepend over het hoofd van een verbaasde waarnemer langs het fietspad bij Linden. Het is voorlopig de eerste en enige melding van deze fraaie soort.

Ten slotte

Voor het derde jaar op rij wordt in de Ooijse Graaf een **Bruine Boszanger** gevangen en geringd. De volgende dag blijkt het beestje hier nog rond te scharrelen. Dat trekt al snel vijftien waarnemers naar de plaats delict die allen proberen om een glimp op te vangen van dit uiterst zeldzame zangertje. Los van de ringvangsten gaat het hier tenslotte om niets minder dan een nieuwe soort voor Nijmegen! Helaas voor de bezoekers laat de boszanger zich nauwelijks fatsoenlijk zien, waardoor de meesten zich met het horen van het roepje tevreden moeten stellen. We kunnen hier dus moeilijk spreken van het hoogtepunt in deze periode; desalniettemin komt de Bruine Boszanger als soort nummer 333 in de Nijmeegse analen!

Kneu, 20 december 2018, Gendt *Foto: Jeroen Veeken*

Activiteitenagenda

Maandag 25 maart 20:00 uur De Bastei, Waalkade: ALV + kascommissie

De koffie/thee staat klaar vanaf 19:30 uur, de algemene ledenvergadering begint om 20:00 uur. De meest recente versies van de agenda, de notulen van 2018, het jaarverslag en het jaarplan staan ter inzage op de website: kopje De VWG/ALV.

Mocht je verhinderd zijn, dan kun je je afmelden bij de secretaris via info@vogelwerkgroepnijmegen.nl. Wil je iemand machtigen om voor jou te stemmen, laat diegene dan het ingevulde volmachtformulier meenemen. Dit vind je ook op de website. Tot de 25e!

De penningmeester (André Nagelhout) is hard op zoek naar een kascontrolecommissielid. Afgelopen algemene ledenvergadering (maart 2018) heeft helaas niemand zich aangemeld om voor de komende twee jaar commissielid te worden. Het is niet veel werk, een gezellig avondje in de (digitale) boeken snuffelen en zien hoe het achter de schermen met de vereniging is. Gijsbert Peelen is het andere commissielid dat al een jaar ervaring heeft met het controleren van de penningmeester. Meld je aan door een mail te sturen naar penningmeester@vogelwerkgroepnijmegen.nl.

Zaterdag 6 april 06:30 – 15:00 uur: excursie De Biesbosch

Nationaal Park De Biesbosch is een beschermd natuurgebied en het is het grootste zoetwatergetijdengebied van Europa. Dat houdt bijvoorbeeld in dat je er veel wilgenvloedbossen en kreken vindt. De datum van deze excursie valt ongeveer samen met de terugkomst van de Visarend. Ook maken we goede kans op Zeearenden en heel veel steltlopers. En wie op 7 maart naar de Cetti's Zangerlezing is geweest, kan in dit gebied helemaal zijn lol op. We gaan met eigen auto's. Opgeven bij Paul Gnodde (paul.gnodde@gmail.com); geef aan of je wilt chaufferen. Wij zijn rond 15:00 uur terug in Nijmegen. Er kunnen maximaal 20 mensen mee.

Zaterdag 21 april 08:15 (09:00 uur) – max. 13:00 uur: excursie Maasheggen Sambeek tot Vierlingsbeek

Wandeling door het Maasheggengebied van Sambeek tot Vierlingsbeek onder leiding van Frans Jacobs. Leuk voor (geluids)waarnemingen van Gekraagde Roodstaart, Nachtegaal, Braamsluiper en Zomertortel. Vertrek vanaf McDonalds Malden om 08:15 uur, verzamelen in Sambeek om 09:00 uur. Opgeven bij Frans Jacobs via f.jacobs12@kpnplanet.nl of 0644254850; geef aan of je wilt chaufferen. Er kunnen maximaal 18 mensen mee.

Zaterdag 18 mei 00:00 – 24:00 uur: Regio Big Day

Een 'Big Day' is een uit Amerika overgewaaid fenomeen. Het is 24 uur vogelen in een bepaald gebied om zoveel mogelijk vogels te zien. Vaak laat men zich sponsoren voor een goed doel. Je doet mee in team van drie of vier personen. Je mag met de auto of met de fiets. Het is echt hartstikke leuk om te doen en je wordt er een betere vogelaar van! Een Big Day is het leukst met zoveel mogelijk teams. Iedereen kan meedoen! Het doel is niet alleen het regionaal record verbreken maar vooral ook een dag gezellig samen vogels kijken en veel leuke soorten zien. Ook voor beginnende vogelaars is het dus zeker leuk! Voor de spelregels zie http://vogelwerkgroepnijmegen.nl/agenda/. Opgeven bij Bram Ubels via bramubels@hotmail.com.

Herhaalde oproep: excursieleiders gezocht voor dinsdagavonden.

De beroemde dinsdagavondexcursies (waarvoor je niet kunt opgeven, maar waarbij je gewoon met je fiets moet verschijnen op de afgesproken plek) zijn dit jaar op 9, 16, 23 en 30 april en 7, 14, 21 en 28 mei. Meestal is het vertrek van het Hollands-Duits gemaal om 18:45 uur. De laatste avond gaan we Nachtzwaluwen kijken op Mulderskop bij Malden/Molenhoek. We zoeken nog excursieleiders, onder andere voor dinsdag 30 april. geef je op bij Bram Ubels via bramubels@hotmail.com.

Vrijdag 16 t/m zondag 18 augustus: Kampeerweekend Wadvogels in Noord-Friesland

De Friese Waddenkust biedt een aantal heel interessante natuurgebieden voor het waarnemen van wadvogels. De slik- en kweldergebieden fungeren als hoogwatervluchtplaatsen. Bij Westhoek ligt een smal kweldergebied. Staat het water laag, dan lopen de vogels ver van de dijk. Hoe hoger het water komt, hoe dichterbij de vogels komen. Je zult je verbazen hoeveel vogels er op een kluitje kunnen staan. Bontbekplevier, een enkele Strandplevier, Bonte Strandloper, Drieteenstrandloper, Rosse Grutto, Kanoet, Zilverplevier, Kluut en Wulp zie je er soms in aantallen van enkele duizenden exemplaren. In de tweede helft van augustus zie je er ongekende aantallen Krombekstrandlopers en Kleine Strandlopers of een nog zeldzamere steltloper. Wij kamperen op een kamperen-bij-de-boer-achtige camping bij St. Annaparochie. Opgeven bij Paul Gnodde via paul.gnodde@gmail.com.